

ТОФИГ МАЪМУД
КӘПӘНӘК
КӨЗӘЛЛИҖИ

С(Аз)₂
Киз. М/31

2912-27/VII.08
2944-28/VII.08
4980 7/III-08
3630-25/V.08
5630-15/V.09

ТОФИГ МАЪМУД

КӘПӘНӘК
ЖӨЗӘЛЛИЈИ

C(A3)2
киг. М31

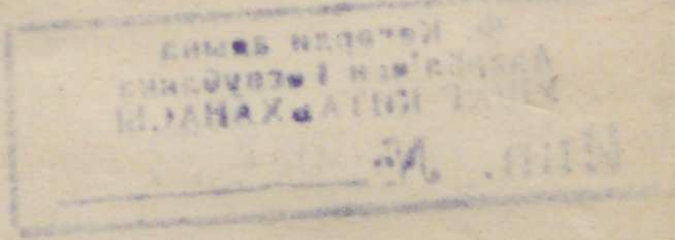
срәнд 2015

Ф. Көчәри адына
Азербайжан Республикасы
УШАГ КИТАПХАНАСЫ
Инв. № 44959

44959

КӘНЧЛИК
БАҚЫ
1980

Эзиз ушаглар! Шаир Тофиг Маһмуд сон илләрдә сизин үчүн јаздығы ше'рләрини, нағылларыны, поемаларыны тола-јыб бу китаба дахил етмишдир. Китабда вәтән, табият, һәјат һаггында мараглы әсәрләр вардыр. Сизин өз һәјатыңыздан алынмыш ше'рләрә дә бу китабда кениш јер верилмишдир. Әкәр бүтүн бу әсәрләри диггәтлә охусаныз, шаирин сизә бәс-ләдији бөјүк мәһәббәтини дуја биләрсиниз.

БУ ТОРПАҒЫ ТАНЫ, СЕВ!!!

СӘНИН РЕСПУБЛИКАН

Совет торпағында,
совет елиндә
Бөјүк бир дијардыр
Азәрбајчанын,
Одур кечә-күндүз
сәнин дилиндә
Илһамын, вүгарын,
шәрәфин, шанын!
Һәјата илк дәфә
көз ачдығын күн
Гара нефт гајнады
дамарларында,
Чөлләри, дүзләри
долашдығын күн
Ал бајраглар көрдүн
бу дијарында.

Сәнә севимлидир
бу гәдим торпаг,
Доғмадыр чәмәни,
дағы, дәрәси,
Сәниндир һәр ағач,
һәр даш, һәр булаг,
Доғмадыр лајласы,
сөзү, нәғмәси!

Сәнә нәфәс верди
Хәзәрин јели.

Көзләрин нур алды
Минкәчевирдән,
Бөјүтдү гојнунда
Ширван, Мил ели,
Күч кәлди голуна
Араздан, Күрдән.

Сән өмүр сүрүрсән
көзәл заманда,
Доғма республикан
нурлу фәсилдир.
Гәлбин. дөјүнсә дә
Азәрбајчанда,
Совет торпағындай
ајры дејилдир!

БУ ТОРПАҒЫ ТАНЫ, СЕВ!!!

Балача дост! Индидән
Бу торпағы таны сән!

Һәләлик бој атырсан,
Бапбалача чинарсан,
Учаларсан дағ кими
Бу торпағы танысан!
О вахт бир чыраг кими
Шәфәг-шәфәг јанарсан!

Каһ ағлајан, каһ күлән,
Әзаб көрән, гәм көрән
Доста дост ола билән,
Дүшмәнә гәним, торпаг,

Һәм сәниндир, баласы,
Һәмдә ки мәним, торпаг!
Бил, бу торпағын ады
Кәзир бүтүн дүнјада,
Илләр боју бу торпаг
Көрүб бәла, ган-гада,
Анчаг һеч вахт, һеч заман
Бојун әјмәјиб јада!
— Әјмәјиб... дәниз гәдәр
Төкүлсә дә көз јашы,
Нечә-нечә дүшмәнин
Бурда әзилиб башы,
Инди бир тарих олуб
Һәр кәрпичи, һәр дашы!
Балача дост! Индидән
Бу торпағы таны сән!

Илк дәфә бу торпагда
Дүнјаја көз ачмысан,
Имәкләјиб галхмысан,
Јеримисән, гачмысан!
Инди гачдығын јердә,
О узаг әсрләрдә
Обаларын јашајыб,
Нәнәләрин јашајыб,
Бабаларын јашајыб.
Онларын арасында
Мәрд инсанлар јашајыб,
Синәси дастан олан
Шән озанлар јашајыб,
Пәһләванлар јашајыб.
Гәһрәманлар јашајыб.

Бу торпаг Чаванширин,
Короғлунун јурдудур

Шимшәкләри—Бабәкин
Үрәјинин одудур.
Мешәләри—мешә јох,
Низә алмыш ордудур!
Елә дағлары вар ки,
Итиб булуд ичиндә,
Елә мә'дәнләри вар,
Алмаз, јагут ичиндә,
Елә дәрәләри вар,
Јатыб сүкут ичиндә!
Көјә бах... тәјјарәләр
Күлләдән дә итидир,
Ону белә апаран
Бу торпағын нефтидир!
Бу нефт онун вугары,
Ад-саны, шөһрәтидир.

Балача дост! Индидән
Бу торпағы таны сән!
Бу торпағын вары бол,
Не'мәти бол, бары бол...
Кәз бағлары, көрәрсән
Алмасы бол, нары бол...
Нә истәсән, тапарсан
Бугда, арпа, дары бол...
Чичәкләри нә гәдәр
Бәлкә үмман чичәкләр,
Јүз рәнкли, мин рәнклидир.
Әлван-әлван чичәкләр
Көзәллији бир јана,
Һәм дә дәрман чичәкләр...
Бу көзәл торпаг сәнин,
Бу бағча, бу бағ сәнин,
Јаша, јарат, гур, севин,
Дәрә, тәпә, дағ сәнин!

Бу торпағы таны, сев,
Торпаг сәнә һәјат, ев!
Дағлардан да уча тут
Бу торпағын хәтрини,
Дуј бүтүн варлығында
Ширәсини, әтрини.
Һеч бир шеј верә билмәз
Сәнә онун јерини!—
Белә сев, белә истә
Бу мүгәддәс торпағы.
Јаныр башынын үстә
Ленинин ал бајрағы!

Балача дост! Индидән
Бу торпағы таны сән!
Таны, јахшы таны ки,
Елә јаша доласан,
Сән бу торпаға лајиг
Бир вәтәндаш оласан!

ИШЫГЛЫ БИНА

Бакыда бир бина вар,
Елә јарашыглыдыр,
Һәр јаны башдан-баша
Нурлудур, ишыглыдыр.
Бурда һәр зал, һәр отаг
Шәфәгләрә бојанар,
Көр нечә улдуз јанар,
Көр нечә күнәш јанар.
Нахышлы ејванында
Алты һејкәл көрүнәр,
Улдузлу көјлә биркә

Нечә көзәл көрүнәр.
Бакыја гонаг кәлән
Бура дәймәмиш кетмәз,
Она һејран олмамыш,
Хош сөз демәмиш кетмәз.
Балача дост! Көрдүјүн
Низами музејидир,
Бу, тәкчә музеј дејил,
Бир халгын үрәјидир.
Гаршыларлар ишыгла
Музејдә гонаглары,
Јаваш-јаваш, бујур кәз
Заллары, отаглары.
Тәләсмә! Ифтихарла
Һәр шәклин өнүндә дур,
Сүбһүн дан улдузу тәк
Јанар үрәјиндә нур.
Сән таны Низамини,
Сән таны Фүзулини,
Дүнјаја таныдыблар
Онлар сәнин елини.
Ајлар, илләр, фәсилләр
Бу музејдә бирләшиб,
Өтүб кечән бир әср
Бир отагда јерләшиб.
Бир әсрин әшјалары,
Шаһлары, хаганлары,
Илдырым гылынчлары,
Низәси, галханлары...
Сәнә бахан о кимдир?
Бахышлары одлу, сәрт,
Һәм хәјаллы, меһрибан,
Һәм үсјанкар, һәм дә мәрд!
Бизим ше'р сазынын
Ән гүввәтли бир сими,—

Таны ону, таны сән,
Нәсимидир, Нәсими!
Өз фикриндән, јолундан
Мәсләкиндән дөнмәди,
Сојдулар дәрисини.
Күнәш олду, сөнмәди.
Халылар вар; рәнкләри
Инчәдән дә инчәдир.
Шәһәрләр вар—мөһтәшәм,
Бу гәдим Шамахыдыр,
Бу да гәдим Кәнчәдир!
Һәлә көһнә Бакымыз:
Дар күчәләр, дар евләр,
Дарвазалар, ејванлар,
Арабалар, дәвәләр...
Һәр шәклә, һәр таблоја
Бах диггәтлә, бирбәбир
Бу Гәтран Тәбризидир,
Бу Вагиф, бу да Сабир!
Чапдыгча јелә дөнүр
Короғлу Гыр атында,
Јенә гылынч ојнадыр
Көјүн једди гатында.
Бөјүк Мирзә Фәтәли
Күн кими јана-јана,
Тәкчә бүтүн Шәргә јох,
Ишыг сәпиб һәр јана.
Таныдынмы Шаиги,
Севимли сәнәткары,
Дилинин әзбәридир
Онун шән нағыллары!
Бу ишыглар ичиндә
Сөјлә, нијә дајандын,
Јохса елә өзүн дә
Шәфәгләрә бојандын?!

Балача дост! Көрдүжүн
Низами музејидир,
О, тәкчә музеј дејил,
Бир халгын үрәјидир.

АЗӘРБАЈЧАН ДАҒЛАРЫ

Бизим дағлар гүдрәтли,
Јенилмәз, әзәмәтли...
Горхунч јарғанлары вар,
Горхунч сылдырымлары.
Синәсиндә парчалар
Гылынч илдырымлары.
Шаһ дағы, Баба дағы
Икидләрин ојлағы.
Бу дағлара чыханда
Кәлир учмаг һәвәси.
Көрүнмәјир баханда
Бу дағларын зирвәси.
Көзәл олур һәмишә
Јајы, гышы, баһары.
Бир јолдашдыр күнәшә
Азәрбајчан дағлары!

Бах, јолу күнәшәдир,
Јол кедир бурум-бурум.
Бир тәрәфи мешәдир,
Бир тәрәфи учурум.
Ачыб ағзыны бахыр
Нечә-нечә мағара.
Сапдыр, назилиб ахыр
Чај ағара-ағара.
Сәрин олур буз кими
Бу дағларын һавасы,

Сајрышыр улдуз кими
Чичәкләрин далғасы.
Бу дүнјаја сығышмаз
Зәнкин дөвләти-вары.
Мин дона кирир һәр јаз
Азәрбајчан дағлары.

Бир дағ вардыр, чох уча,
Бизим Савалан дағы,
Бу торпағын һәм гоча,
Һәм дә ки, чаван дағы.
Дәлидағса мөһтәшәм,
Шөһрәт олуб гүдрәти.
Һәм сәртдир, һәм дә мөһкәм,
Бөјүкдүр күч-гүввәти.
Бу дағларын учу ох,
Хәјаллары учурап.
Тәкчә хәјаллары јох,
Гарталлары учурап.
Бу торпағын севинчи,
Бу торпағын вүғары,
Нәһәнк инчидир, инчи
Азәрбајчан дағлары.

Һәр тәрәфи долан, кәз,
Бу дағлара јох әвәз.
Кәзмәјән көрә билмәз,
Кәзмәјән дуја билмәз.
Кәз, бу дағы, о дағы,
Көр гајалы јарғаны,
Дишкөјнәдән булағы,
Булуд-булуд јорғаны...
Кәз, өјрән бу гүдрәти,
Зирвәләрдә гары көр!
Дуј күчү, әзәмәти,

Дағларда вугары көр!
Бу күчү, эзәмәти
Өзүндә сахла бары,
Унутмур сәдагәти
Азәрбајчан дағлары!

ГӘҺРӘМАН БИР ГАДЫН ҲАГГЫНДА ҲЕКАЈӘТ

1

Биздән узаг әсрдә,
Чох гәдим бир шәһәрдә
Јашајырды бир гадын;
Гази бәјин арвады.
Чыхмышды икид кими
Онун шәһрәти, ады.
Кәзиб дилдә-ағызда
Әвәзсиз көзәллији,
Әвәзсиз инсанлығы,
Дәјанәти, гүдрәти,
Бир дә меһрибанлығы.
Һәтта галыб тарихдә
Онун гәһрәманлығы.

2

Дүшмән ордусу ахды,
Һүчум етди шәһәрә,
Һамы ајаға галхды,
Һамы дөндү әскәрә.
Һарај дүшдү шәһәрә,

Башланды бирдән-бирә
Гылынч, галханлы дөјүш,
Дәһшәтли, ганлы дөјүш.
Дүшмән гүввәти көрүб,
Дүшмән гүдрәти көрүб
Билди ки, бата билмәз,
Шәһәрә чата билмәз.
Дүшүнүб-дашындылар,
Кизли һижлә гурдулар,
Бир охла сәркәрдәнин
Синәсиндән вурдулар.
Бирдән низам позулду,
Тәшвиш, һәјәчан олду.
Башсыз галдылар дејә
Чәкилдиләр керижә.
Һәвәс, инам азалды,
Ордуну горху алды.
Кәлди гара бир көлкә,
Кәлди бөјүк тәһлүкә.

3

Гази бәјин арвады,
Евиндә отурмады.
Әскәрләрә гошулду,
Өзү дә әскәр олду.
О, баша дүшдү бирдән
Дүшмәнин һижләсини,
Баша дүшдү ки, дүшмән
Бу өлүмлә

ордунун

Өлдүрүр инамыны,
Өлдүрүр һәвәсини,
Үрәјиндә од кими
Бирдән гајнады кини.

Одур ки, сэркэрдэнин
Кејинди зиреһини,
Шимшэк тэк итирмэдэн
Бирчэ дегигэсини,
Кејди дэбилгэсини.
Боғуб һэјэчананы
Көтүрдү гылынчыны,
Көтүрдү галханыны.
Бајраг алыб элинэ,
Галхды атын белинэ.
«Икидләрим, атланын,
Атланын, ганадланын!»
Һэвэсдэн дүшән орду
Дөрд јанында чэм олду.
Чэм олду.

мөһкәм олду.
Эскэрләри сэслэди,
Сэс алды өз сэсинэ,
Һамы инам бэслэди
Тэзэ сэркэрдэсинэ!
«Икидләрим, атланын,
Атланын, ганадланын!»

4

Һејрэт алды дүшмэни
Көрэндэ сэркэрдэни.
Көрдү орду чэм олуб,
Өзү дә мөһкәм олуб!
Галхыб һаваја сары
Низэлэрин учлары.
Ордуда бир низам вар,
Низам вар,
интизам вар!
Сэркэрдэ дә нэ чаван,

Пәһләвандыр, пәһләван.
Нэ бөјүкдүр гүввэти,
Гүввэти, һәм гүдрэти.
Сејр едиб дөрд јаныны,
Галдырды гылынчыны,
Галдырды галханыны.
Көмүр кими гаралды
Инди дүшмән ордусу,
Јаман солду, саралды
Галиб кэлмэк арзусу.
Јүрүш башланды, јүрүш,
Дөјүш башланды, дөјүш!
Гылынч, галханлы дөјүш,
Низэли, ганлы дөјүш!
«Икидләрим, атланын,
Атланын, ганадланын!»
Сэркэрдэнин бу сэси,
Эзми, күчү, нэфэси
Эскэрләрлә бир иди,
Бир иди,

элбир иди!

Гылынчы саға-сола
Од кими чала-чала
Сэркэрдэ јол ачырды,
Дүшмән горхуб гачырды.
Апарыб мүбаризэ
Мөрдликлә вуршурду,
Шимшэк тэк мин-мин низэ
Һавада тоггушурду.
Һәр эскэр бир шир иди,
Гэзэблэниб чошурду,
Дүшмән көрдү, дүјду ки,
Бу ахын, нэ ахындыр,
Бир галадыр орду ки!
Мөғлубијјэт јахындыр,

Дүшмән чәкилиб кери
Дәрһал гачды бу јердән,
Апарыб әскәрләри
Узаглашды бу јердән!

5

Орду зәфәрлә дөндү,
Бөјүк һүнәрлә дөндү.
Дөндү доғма шәһәрә,
Дөндү көзәл Тәбризә,
Чеврилди бирдән-бирә
Шәһәр күллү дәнизә.
Намы:—Гәләбә!—деди,
Гаршылајыб ордуну,
Намы вермәк истәди
Үрәјинин одуну.
Елләр: афәрин,—дејә,
Күл атды сәркәрдәјә.
О, вугарла кедирди,
Бүтүн шәһәр ичиндә,
Ифтихарла кедирди
Күл-чичәкләр ичиндә.
Мејданчада көтүрдү
Бирдән дәмилгәсини
Чамаат бирчә анлыг
Чыхартмады сәсини
Сонра исә о саат
Донуб галды һејрәтдән,
Һејрәтләнди чамаат
Бу гүдрәтдән, гејрәтдән!
Сачлара бах! Гапгара...
Бәнзәјир далғалара...
Көрүб бу гадындакы
Бу күчү, бу гүдрәти,

Даһа да бөјүк иди
Әскәрләрин һејрәти.
Елләрин мәнәббәти
Чај кими ашды-дашды,
Мәрд гадынын шөһрәти
Дијар-дијар долашды.

6

Балача дост! Сәнә мән
Бир һекајәт данышдым,
Әфсанә јох, нағыл јох,
Бир һәгигәт данышдым.
Таны мәрд инсанлары,
Бөјүк гәһрәманлары!
Таны Чаваншири сән,
Бабәки, Короғлуну,
Бизим вәтәнин нечә
Икид, чәсур оғлуну!
Бу торпағын адыны
Галдыр өз адын кими,
Мәрд ол!

Мәрд јаша,
достум,
О икид гадын кими!

КҮНӘШЛИ МӘГБӘРӘ

Күнәшли Нахчыванда
Күнәшли бир мәгбәрә.
Ады кәзир һәр јанда,
Ишыг сачыр һәр јерә.
Сәһрли инсан кими
Јумулмур бахышлары,
Әбәди дастан кими

Эбәди нахышлары.
Нахышларда сөzlәри,
Сән охуја биләрсән,
Нахышларда көzlәри
Көрүб дуја биләрсәң.
Кечсә дә сәккиз жүз ил,
Јағса да долу, јағыш,
Һеч заман солан дејил,
Чанлы күлдүр һәр нахыш!
Гүдрәтлидир, гүдрәтли,
Олса да гәдим, гоча,
Мөһтәшәм, әзәмәтли,
Һәм чавандыр, һәм уча!
Бахырсан, чох садәдир,
Бир-ики пәнчәрәси...
Көзәл бир абидәдир
Атабәј мәгбәрәси!
Нечә алыблар көрән
Ишыг-ишыг рәнкләри,
Һардан тапыбдыр һөрән
Эбәди чичәкләри?!
Һәр рәнк чалынан симдир,
Бурда рәнкләрин чәми.
Буну јарадан кимдир?
Бөјүк ме'мар Әчәми!
Елә бил бу мәгбәрә
Голудур, ганадыдыр,
Учалдыгча көјләрә,
Учалан һәјатыдыр.
Кәрпичиндә, дашында
Арзусу, диләји вар,
Нахышында, кашында
Дөјүнән үрәји вар.
Елә гуруб... Солмајыб
Һәр нахыш, һәр рәнк, кашы,

18

Һеч бир заман гопмајыб,
Бир кәрпичи, бир дашы!
О бөјүк сәнәткарын
Нәфәсидир мәгбәрә,
О бөјүк сәнәткарын
Төһфәсидир мәгбәрә.
Дост! Гонаг кәл бу јерә,
Кәл, өјрән јана-јана,
О күнәшли мәгбәрә
Бир тачдыр Нахчывана!

ЈАДИКАР ГАЛА

Дағ башында бир гала
Көјә чатыр аз гала.
Улдузлар зирвәсиндә
Зүмрүд бојунбағыдыр,
Булудлар дөврәсиндә
Мин-мин инчи ахыдыр.
Һәр кечә галаја ај,
Чәкир күмүшү галај.
Сәһәр күнәшдә јаныр,
Гызыл рәнкә бојаныр.
Зирвәдә гала-гала
Мө'чүзә олуб гала.
Башдан-баша сирлидир,
Сирлидир, сәһрлидир.
Думан ахыр... бир анда,
Гала итир думанда.
Јолу-изи көрүнмәз,
О јолу тапмаз һәр кәс.
Бу јол кол-косла долу,
Сылдырымлы, горхулу.
Кечидләри елә дар,

Бир адам күчлэ сығар.
Галаја чыхмышыг биз,
Галаја бахмышыг биз.
Кэзиб һәр бир јерини,
Өјрәнмишик сиррини.
Бир заманлар бу јердә,
Бу уча зирвэләрдә,
Мәрд инсанлар јашамыш,
Гәһрәманлар јашамыш!
Көрүнмәз олуб бә'зән
Дағларын думанында,
Јашамыш икид кими
Булудларын јанында,
Улдузларын јанында.
Дағ башында бир гала,
Көјә чатыр аз гала.
Башдан-баша сирлидир,
Сирлидир, сәһрлидир.
Көјнәјидир булудлар,
Улдузлардан тачы вар.
Галыр бизә бу гала
Бабалардан јадикар.

28 АПРЕЛ

Мән сеvirәм бу күнү,
Бу күн вәтән мүлкүнү
Бүрүјүб башдан-баша
Тәзә баһар һавасы,
Һәр јана даша-даша
Ахыб севинч далғасы.
Бағлыјам ки, бу күнә,
Бу күн ингилаб олуб,
Муған, Ширван дүзүнә,

Тәзә күнәш доғулуб.
Елә шимшәк чахыбдыр
Јајылыб далға-далға,
Азәрбајчан галхыбдыр
Башдан-баша ајаға.
Олса да ағыр, чәтин
Ингилабын јоллары,
Кечиб, чанындан кечиб
Бу торпағын

мәрд, мәтин,
Гәһрәман оғулары.
Азадлыг дејә-дејә,
Сәадәт дејә-дејә
Фәһләләр кәндлиләр дә
Кирди мүбаризәјә.
Һамы ајаға галхды
Бу әдаләт јолунда,
Нә гәдәр ганлар ахды
Бу сәадәт јолунда.
Ел күчү елә чошду,
Дөндү нәһәнк бир селә.
Бу күч ахыб говушду
28 Април!

Бу күн—күнәш пајлајар
Бол-бол ишыгларыны,
Ушаглар гаршылајар
Елин ашыгларыны.
Онлар, синәсиндә саз,
Охумагдан јорулмаз.
Бу күн—јаза бәнзәјәр,
Күл ачар чәмәнимиз.
Нәғмәләрлә бәзәнәр,
Ишыгларла бәзәнәр
Бу ана вәтәнимиз!
Бир-биринә верәр сәс:

Бабадаг, Гошгар, Кәпәз!
Ишыг мәфтилләријлә,
Мәһәббәт телләријлә
Нечә кәнд, нечә шәһәр
Бир-биријлә көрүшәр!
О јердә ки, ишыг вар,
О јердә ки, нәғмә вар,
Орда һамы бәхтијар,
Һамы азад јашајар,
Һамы хошбәхт јашајар.

БИЗИМ МЕШӘЛӘР

Балача дост! Кәл, сәни
Мешәләрә апарым,
Илк дәфә көрәчәјин
Кушәләрә апарым.
Севиниб күләчәксән
Мешәни көрән кими,
Бир музеј биләчәксән
Мешәјә кирән кими.
Ағача бах... нәһәнкдир,
Бу, мешәнин чөкәси,
Санки нәһәнк чичәкдир,
Өзү бојда көлкәси.
Чығырла галхачагсан,
Галхачагсан јухары,
Һәр јана бахачагсан
Әјәрәк будаглары.
Бах ағачын башына,
Кәз, чичәк дәрә-дәрә,
Чыхачагдыр гаршына
Бирдән бөјүк бир дәрә.
Кечмә дајан... о тәрәф

Учурум, јарған, јамач,
Јенә дүзүлүб сәф-сәф,
Әтраф ағачдыр, ағач!
Һәр јан көзәллик долу,
Чәннәтдир һәр кушәси,
Күнәшә галхыр јолу,
Көзәлдир дағ мешәси.
Ағачлар тутур мамыр,
Гајалар тутур мамыр,
Јарпаглардан јағышын
Сулары јенә дамыр.
Сән чичәкләр көрәрсән
Ағ сары, көј, гырмызы.
Көбәләкләр көрәрсән.
Ағ, сары, көј, гырмызы.
Мараллардыр, мараллар
Мешәнин көзәлләри,
Халылардыр, халылар
Јүз иллик хәзәлләри.
Чатмаг үчүн јухары,
Балача дост! Тәләс сән.
Көрәрсән ағачлары;
Палыд, фысдыг, вәләс сән.
Көрсән сәрин бир булаг,
Дајаныб динчини ал,
Бура әјилиб будаг,
Бурдан су ичир марал.
Нәләр чыхар гаршына,
Үрәјин кәләр дилә.
Чатарсан дағ башына,
Мешә гуртармаз һәлә!
Галыб јарашығында
Јенә узанар мешә,
Күнәшин ишығында
Парлајыб јанар мешә.

Балача дост! Мән сәни
Таныш оласан дејә,
Көрүб дујасан дејә,
Апардым бир мешәјә.
Белә көзәл мешәләр,
Нә гәдәрдир, нә гәдәр.
Дүшсән бу тәбиәтдә
Сәјјаһлыг һәвәсинә,
Кәл, апарым сәни мән
Бизим доғма торпағын
Ән көзәл кушәсинә,
Батабат мешәсинә,
Талыстан мешәсинә,
Шабалыд мешәсинә,—
Илису мешәсинә.
Мешәләр—бу торпағын
Јашыл нәғмәси, сәси,
Көзәлдән дә көзәлдир
Чәнки, Лешкәр мешәси,
Гарајазы мешәси,
Топчу, Фил-фил мешәси,
Мешә—Азәрбајчанын,
Тәбиәтин әсәри.
Оху, өјрән индидән
Бу әсәр—мешәләри!

ТОМРИС

Сәнин адын Томрисдир,
Бу ад сәнә әзиздир.
Бу ад—
бир гәһрәманын,
Унудулмаз инсанын...
Бизим анадан әввәл,

Јашајыб белә көзәл.
Мәрд, јахшы инсан кими,
Бөјүк гәһрәман кими.
Бизим тарихдә Томрис
Гојуб дәрин,
нурлу из,
Елә из ки, јох олмур,
Һеч заман унудулмур!
О, бөјүк һөкмдарды,
Ағлы, зәкасы варды.
Бир дастанды һүнәри,
Көзүндән од төкәрди,
Дүшмән сәркәрдәләри
Өнүндә диз чөкәрди.
Томрис—бизим торпағын
Икид гызы,

әр гызы,

Кејәндә јар-јарағын,
Әсил чәнкавәр гызы!
Елә гылынч ојнадар,
Елә галхан тутарды,
Елә сәрраст ох атар,
Дејәрдин: сәһркарды!
Мөһкәм горусун дејә
Торпағыны, јурдуну,
Гајтармышды керијә
Ән бөјүк бир ордуну.
Ада, сана, һөрмәтә
Чатан ел һөкмдары,
Чевирмишди

чәннәтә

Бизим ана дијары!
Балача гыз!
Фәхр елә!
Адын Томрисдир,

Томрис!
Бу ад елә доҗма ки,
Сәнә һәр шејдән әзиз!
Сев
бу икид гадыны,
Доҗрулт онун адыны!

ҺӘР ГАЛА БИР КИТАБДЫР!

Бүрүнүб булудлара
Нәһәнк гала—Әлинчә,
Нәфәс кәсилир бура
Дағы чыхыб кәлинчә.
Ишдир бу јерә чыхсан,
Дағ елә уча, һүндүр,
Бурдан дајаныб бахсан,
Бүтүн дүнја көрүнүр.
Гылынч-гылынч чыхыбдыр
Дашлы сылдырымлары.
Синәсинә сыхыбдыр
Санки илдырымлары.
Көјүн једди тағында
Нәһәнк гала учалыр,
Булудлар гучағында
Гала-гала учалыр.
Сеһрли олмаса да,
Ади гала дејилдир,
Өмүр сүрүр дүнјада,
Бәлкә јүз ил, мин илдир.
Һүчум етди бу јерә.
Нечә дүшмән ордусу,
Анчаг галды һәр кәрә

Үрәјиндә арзусу.
Нечә-нечә дијары
Талан едән бир орду,
Сејр едиб бу дағлары
Мин чүрә һијлә гурду.
Һијлә гурду ки, галхсын,
Уча зирвәјә чатсын,
Галаны вурсун, јыхсын,
Мәһв еләсин, дағытсын.
Анчаг чыха билмәди,
Чата, јыха билмәди.
Гала јенә дә мөһкәм,
Уча, мәғрур, мөһтәшәм.
Ора мән дә чыхмышам,
О зирвәдән бахмышам.
Булудлары синәмә
Гучаглајыб сыхмышам.
Кәздикчә бу зирвәни,
Фикир көтүрмүш мәни:
Инди галада һаны
О гәһрәман инсанлар,
Бу зирвәдә галаны
Нечә тикибләр онлар?!
Итмир чәндә, думанда...
Балача дост! Јахшы бил,
Бизим Азәрбајчанда
Белә гала тәк дејил.
Чаваншир галасы вар,
Мәрдәкан галасы вар,
Учалыр һасар-һасар,
Учалыр дивар-дивар...
Гала вар нечә јердә,
Шушада, Кәлбәчәрдә.
Кетсән әкәр о јерә,
Данышар мин хатирә.

Һәр гала—зәфәр јолу,
Икидлик, һүнәр, эзаб...
Нағыл, әфсанә долу
Мә'на долу бир китаб...
Достум! Сән ифтихарла
Һәр китабы вәрәглә,
Көксүн галхар вүгарла,
Гәлбин доллар шәфәглә...
Сөјләмә ки, бу нәдир,
Сејр едиб даш-дивары,
Халг үчүн хәзинәдир
Бу гала—китаблары.
Бунлар инди солса да,
Өјрән, өјрән марагла...
Гәдим, көһнә олса да
Көзүнүн үстә сахла!

АБШЕРОН

Абшерон—јарымада,
Әвәзи јох дүнјада.
Бакыдан чыхан кими
Мән һајана кедирәм?!
Бузовнаја кедирәм,
Мәрдәкана кедирәм.
Гучағы чәннәт олан
Бир мәкана кедирәм.
Бу јер—һәмишә тәзә,
Көзәлликлә әкиздир,
Бу јер—кириб дәнизә,
Сағы, солу дәниздир.
Бујур, саһилинә кәл,
Узан, гум үстә динчәл.

Гуршағадәк гума бат,
Јат, күнәш алтында, јат!
Бир дәрмандыр нарын гум,
Ојандын, дәнизә чум!
Јара-јара сулары,
Үз кет гајаја сары.
Бу јердә—мин-мин улдуз,
Һәр шеј өзүнә мәхсус:
Гәрибә мејнәләри,
Гәрибә мејвәләри,
Гәрибә күләкләри,
Гәрибә чичәкләри....
Гара туту, хар туту,
Дилләр әзбәри олду.
Сөз јох, бал тәк әнчирә,
Бәзәк верир бу јерә.
Һәлә шөһрәти, шаны
Дүнјаны кәзән шаны...
Гыш да—јаз кими фәсил,
Гарда битир гәрәнфил.
Һәлә зә'фәран бағы,
Атәшдир бир саплағы!
Өзү Билкәһдә, анчаг
Дүнјададыр сорағы.
Онун Нардараны вар,
Түрканы, һөвсаны вар.
Бир ај галсан, көрәрсән
Һәтта чан дәрманы вар.
О чинар буруглары,
Кедир дәнизә сары.
Нечә-нечә тәјјарә
Кәлиб енир бу јерә.
Балача дост! Долан, кәз,
Кәзмәјән көрә билмәз.
Танысан Абшерону,

Севәчәксән сән ону.
Абшерон—јарымада,
Әвәзи јох дүнјада.

АББАС СӘҺӘТ БАБАМДЫР!

Нә даным, чох сеvirәм
Бизим Аббас Сәһәти.
Јашајыр үрәјимдә
Онун садә сәнәти.

Елә сеvimлидир ки,
Көзүм үстә јери вар.
Дилимдә әзбәр олан
Нечә-нечә ше'ри вар!

Дејирләр һәким олуб,
Шаир, мүәллим олуб,
Һәр бир заман севилиб
Фәрги јохдур, ким олуб.

Көзәл бир инсан кими,
Мән дә сеvirәм ону.
Сеvirәм халгымызын
Бөјүк, садә оғлуну.

Сеvirәм бу вәтәни,
Торпағы сеvән кими,
Чөл-чәмәни, чинары,
Говағы сеvән кими.

Тәк мән сеvмирәм ону,
Сеvән елим-обамдыр,
Елә бил Аббас Сәһәт
Мәним доғма бабамдыр!

ШӘН ШЕ'РЛӘР

СЫРҒАЛАР

Гарасачлы һәвәслә
Тахар көзәл сырғалар,
Гулағында онлары
Кечә-күндүз јырғалар.
Һәјәтә чыхан кими
Кедәр гызлара сары,
Онлара ловға-ловға
Көстәрәр сырғалары.
Фәрәһләнәр, сеvinәр,
Бә'зән дә ачыг верәр:
—Билирсиниз, сырғалар
Кечәләр ишыг верәр.
Гызлар ағыздолусу
Дејәр:—Мүбарәк олсун.
Гарасачлы истәр ки,
Һамыдан көјчәк олсун!
Наһаг, чох наһаг јерә,
Белә ојун дүзәлдир,
Сырғалар олмаса да,
Гарасачлы көзәлдир.

ДӘЈИШӘН ПАПАГЛАР

Бир орлан вар... башына
Күндә бир папаг гојур,
Каһ сары, каһ гырмызы,
Каһ јашыл, каһ ағ гојур.

Күндө бир папаг гојур,
Нардан тапыр бу оғлан
Мәзәли папаглары,
Чох гәрибә көрүнән
Күлмәли папаглары.
Бир папағы вар онун
Дәрисиндән гојунун.
Бир папағы атласлы,
Бир папағы готазлы.
О, кизләтмир һеч кәсдән
Папаға марағыны
Кејир каһ тәјјарәчи,
Каһ мискәр папағыны,
Каһ әскәр папағыны.
Кечирир бујнуз кими
Папаға дарағыны.
Бир күн варды башында
Көзәл, зәриф бир папаг.
—Ај дост, һечә јахшыдыр,
Де, биз дә кедәк тапаг.
Оғлан гәһгәһә чәкиб
Нишан верир узағы,
Сәһәр гојур башына
Јекә чобан папағы.
Башга бир папаға бах,
Көстәрир јолдашына,
Елә бил ки, папаг јох,
Тава гојуб башына.
Папағы вар оғланын
Гүллә кими учу шиш,
Папағы вар оғланын
Бир гарпыз кими шишмиш.
Папағы вар оғланын
Рәнкбәрәнк, алабәзәк,
Нахышлы, чичәк-чичәк...

Башындакы папаг јох
Санки чәләнкдир, чәләнк.
Бах тәптәзә папаға.
Димдик кими габағы.
Бу папагдыр көрәсән,
Јохса газан гапағы?!
Һејрәтә салсын дејә
Синифдә ушаглары,
Һәр күн, һәр заман оғлан
Дәјишир папаглары.
Кәлир мәктәбә јенә
Дөшүнә дөјә-дөјә,
Тәптәзә папағына
«Ә'ладыр»—дејә-дејә.
Дәрс данышыб каһ чошду,
Каһ да лал кими галды.
Көзүнү дөјә-дөјә,
Өлүм-зүлүм үч алды.
Нә олсун ки, дәјишир
Һәр заман папаглары.
Һеч дәјишмир гијмәти.
Галхмыр үчдән јухары.
Дәјишән папагларын
Дејин, вармыдыр хејри?!
Јахшы олмазмы онун
Дәјишсә гијмәтләри!

ГОЧАҒАМ

Нә олсун ки, ушағам,
Анчаг јаман гочағам.
Каһ гәһрәман олурам,
Каһ капитан олурам.

Космик кәми сүрүрәм,
Улдузлары көрүрәм.
Күндә бир нечә кәрә,
Дөнүрәм чәнкавәрә.
Охум вар, каманым вар,
Гылынчым, галханым вар.
Һәлә бир көрүн мәни
Сүрәндә тәјјарәни.
Һәр дијардан кечирәм,
Булудлардан кечирәм.
Һәлә бирчә аја мән,
Учачағам аја мән.
Нә бахырсан үзүмә,
Инанмырсан сөзүмә?!
Нә олсун ки, ушағам,
Анчаг, јаман гочағам.

СӘБӘБ НӘДИР?

Гонаг кәлиб Надир бизә,
Гонаг кәлиб евимизә.
Онун үчүн ачдыг сүфрә,
Әл вурмады јемәкләрә
Ајрылмајыб анасындан,
—Кедәк евә,—деди оғлан.
Көз кәздирди дөрд тәрәфә,
Каһ дивана, каһ дә рәфә,
Сонра көрдү долаблары,
Долабларда китаблары.
Кечди Надир баха-баха,
Бу отагдан, о отаға.
Көрән кими пианону,
Һәвәсләниб чалды ону.
Сонра бахды чарпајыја,

Чарпајыда боз ајыја.
Түлкү көрдү, пәләнк көрдү,
Гармон көрдү, түтәк көрдү.
О түтәји алды, чалды,
Өз-өзүнә һејран галды.
Бурда евчик, тәлә варды,
Ағаппаг бир дәлә варды.
Һараданса чыхды гәфил
Ағ сүмүкдән гәшәнк бир фил!
Варды довшан, пәләнк, дәвә.
Ана деди:—Кедәк евә!
Гәрибәдир, сәбәб нәдир,
Даһа евә кетмир Надир?!

БОСТАНЧЫНЫН ИНӘЈИ УШАГЛАРЫН КӘЛӘЈИ

Бостанчынын инәји
Јоха чыхды бир дәфә,
Ахтарды, кәзди, бахды
Һәр јана, һәр тәрәфә.
Кечди дәрәдән, дағдан,
Дүшдү әлдән-ајагдан.
Һара кедиб бу инәк.
Итиб санки ијнә тәк.
Чағырды ушаглары:
—Сиз көмәк един бары.
Јарым саат кечмәмиш
Кәтирдиләр инәји,
Севинчдән даға дөндү
Бостанчынын үрәји.
—Кәлин, кәлин бостана,
Кәлин, ај оғлан, ај гыз,

Сәнин олсун бу жемиш,
Сәнин олсун бу гарпыз.
Сағ олун ки, ахтарыб
Инәјими тапдыныз.
Бир һәфтә кечән кими
Јенә итди инәји,
Јенә дә кәрәк олду
Ушагларын көмәји.
Онлар јенә гачдылар,
Дағ-дәрәни ашдылар,
Тәпәләрдән кечдиләр,
Мешәләрә кирдиләр,
Һарданса тапыб јенә
Инәји кәтирдиләр.
Бостанчы ушаглары
Севинчдән һарајлады,
Јенә бир-бир онлара
Јемиш, гарпыз пајлады.
Елә ки, јај совушду,
Башга фәслә говушду,
Даһа инәк итмәди,
Узаглара кетмәди.
Пајыз, гыш кәлди, кечди,
Јаз өтдү, јај јетишди,
Бостанларда јенә дә
Јемиш, гарпыз јетишди.
Бостанчынын инәји
Бу дәфә дә итәндә
Фикирләшди бир азча,
Кәзмәди чөл-чәмәндә.
Дишләди бармағыны,
Гәлбиндә нәсә дујду,
Она көмәк еләјән
Ушаглара көз гојду.
Көрдү ки, бу дәчәлләр

Кизлиндә галсын дејә,
Инәјини апарыб
Салыблар бир төвләјә.
Елә ки, о төвләнин
Гапысыны ачдылар,
Бостанчыны көрәндә
Һејрәтләниб чашдылар,
Сонра чүчәләр кими
Дөрд тәрәфә гачдылар.
Бу сирр ашкар олан тәк,
Даһа итмәди инәк.
Анчаг бостанчы һәрдән
Онлары һарајларды,
—Кәлин, ушаглар,—дејә
Гарпыз, жемиш пајларды.

ҺЕЈКӘЛЛӘР

О, дүшүнә-дүшүнә,
Дөјүрдү өз дөшүнә.
«Бир мума дөнәр рәндә
Әлимә көтүрәндә.
Тахтаны арам-арам
Рәндәләјиб јонарам.
Дүзәлдәрәм бир һејкәл,
Ону тамашаја кәл.
Ја ат олсун,
ја чејран,
Ким көрсә, галар һејран.
Асандыр мәнә бу иш,
Дүзәлдәрәм шән чәпиш.
Ота, кола дарашар,
Даға-даша дырмашар.

Истәсәниз мәләр о,
Яныныза кәләр о.
Мән гартал дүзәлдәрәм,
Мән марал дүзәлдәрәм,
Башында да бујнузу,
Дүзәлдәрәм бир анда
Гыпгырмызы хорuzu.
Сизи дәрһал анлајар,
Истәсәниз,
 банлајар.
Һоппанан,
 көлә кирән
Гурбаға дүзәлдәрәм.
Аста-аста јеријән
Бир баға дүзәлдәрәм.
Дүзәлдәрәм јекә фил...
Дүзәлтмишдим јекә фил,
Дедиләр ки, фил дејил.
Дәјишдим,
 мәнә нә вар,
Фили етдим чанавар.
Узунгујруг түлкүнү
Јонуб дүзәлдән күнү
Гәфилдән итди хоруз,
Һараса кетди хоруз.
Горхубдур ону күдән
Узунгујруг түлкүдән.»
Елә билдик,
Өзүнү өјән,
 дөшүнә дөјән
 бу оғлан
Јалан данышыр, јалан...
Бизә нә сөз дејирмиш,
Демә, јалан дејилмиш.
Нә варса, дүз дејирмиш.

Доғрудан да дүзәлдиб
Көзәл,
 дәчәл
 бир чәпиш,
Түлкү,
 чаггал
 дүзәлдиб,
Марал,
 гартал дүзәлдиб;
Гурбаға да,
 баға да,
Чанавар да,
 бујнуз да,
Лап банлајан хоруз да!
Отағы башдаи-баша,
Тамашадыр тамаша.
Бура кәләндә бирдән
Санки көј курулдады,
Сәс кәлди јербәјердән
Гурбаға гурулдады.
Чәпиш мәләди шән-шән,
Хоруз банлады бәркдән.
Јахынлашдыг оғлана,
—Афәрин!—
 дејәк она.
Бирдән...
 Нә көрдүк?!
 Оғлан
Дәрһал чыхды арадан.
Чүнки дурду
 бу заман
Һејкәлләрлә јанашы,
Һејкәлләри јарадан
Онун бөјүк гардашы!

КИЧИК ОРКЕСТР КИМИ

Сүсән пиано чалыр,
Сәс јајылыр һәр јана.
Ону ешидән кими
Гушлар гонур ејвана.
Бөјүк һәвәс ичиндә
Сүсән пиано чалыр,
Динләдикчә гушларын
Шән сәсләри учалыр.
Далға-далға јајылан
Нәғмәни дујур гушлар,
Нәғмәнин аһәнкијлә
Дәрһал охујур гушлар...
Сүсән дурур... гушлар да
Бу вахт кәсир сәсини,
Сүсән чалыр... гушлар да
Охујур нәғмәсини.
Сүсән кәлир һәвәсә,
Гушлар кәлир һәвәсә,
Кичик оркестр кими
Онлар верир сәс-сәсә!

НӘНӘ, СЕВИРӘМ СӘНИ

—Нәнә, сәни дүнјада,
Севирәм дүнја бојда.
—Билирәм, истәјирсән,
Һеч шүбһә јохдур мәндә.
Буну нијә дејирсән,
Мән гутаб биширәндә?!

САНЧАГ

Көтүрдү
Сәһәр чағы
Оғлан евдән санчағы.
Ону чибинә гојду,
Өзүнү күчлү дујду.
Дүшүндү:
«Кәлсин бәри,
Кимин варса һүнәри...
Мәнә ачы
сөз десин,
Ја да хәтримә дәјсин...
Бу санчағы
Ачарам,
Кизличә,
арам-арам,
јахшы-јахшы санчарам».
Ону чибиндә тутду,
Елә олду ки, оғлан
Бу санчағы унутду.
Чибдә ачылыб санчаг
Өзүнә батды анчаг!

СӨЗ ВЕРМИШӘМ...

Сөз вермишәм
Бир дә јалан данышмарам,
Јалан-палан данышмарам.
Јалан үстә
Мән јанмышам,
Нечә дәфә
Гызармышам, утанмышам.
Пис шеј јохдур

Бу дунјада јалан кими,
Јалан бә'зән
Горхулудур илан кими.
Ахшам анам
Сорушанда гијмәтими,
Нә јахшы ки,
Көрмәди ●,
Үзүмдәки һејрәтими.
Һеч билмәдим,
Нә еләјим,
Јалан дејим,
доғру дејим?!
Ахы јағлы бир иким вар!
Доғру десәм,
Горхдум евдә туфан гопар.
Јалан десәм...
Јох, јох, аман,
Сөз вермишәм,
Данышмарам бир дә јалан.
Билдим анам
Шүбһәләнәр бу һејрәтдән,
Көрүн һечә
Чыхдым чәтин вәзијјәтдән:
—Јаддан чыхыб дибчәкләрим,
Јаман солуб чичәкләрим.—
Белә дејиб
Чәлд мәтбәхә гачыб кирдим,
Ики долча су кәтирдим.
Сују төкдүм
Дибчәкләрә,
Ичин,—дедим
Чичәкләрә.
Сонра анам
Бу күлләрә кәлиб бахды,
Фәрәһләнди,

Гијмәтимсә јаддан чыхды.
Өз-өзүмдән разы галдым,
Раһат-раһат
нәфәс алдым.
Нечә дәфә
Мән олмушам үзүгара,
Буна көрә
Сөз вермишәм ушаглара
Сөз вермишәм,
Бир дә јалан данышмарам,
Јалан-палан данышмарам.
Һәвәсим вар,—
Көзәл олур балыг ову,
Көзләјирәм
Атан кими мән тилову.
Дөрд көз кәрәк
Кәлә баха бу овума,
Ири балыг
Дүшүр бә'зән тиловума.
Бу күн јенә
Дурдум чајын кәнарында,
Тилов атдым,
Көзүм галды суларында.
Анлар өтдү,
Һа бахдымса јазыг-јазыг,
Тиловума
Һеч дүшмәди
бирчә балыг.
Бир дә көрдүм
Ахыб тутду чајы думан,
Дилхор олуб
Кери дөндүм кор-пешиман.
Бош чантајла
Кедән заман евә сары,
Бирдән јолда

Көрдүм бизим ушаглары.
Билдим мәни
Суаллара тутачаглар,
—Овун һаны?!
Дејиб сөз дә атачаглар.
Доғру десәм,
Ришхәнд едиб күләчәкләр,
Һәтта мәни
Фәрсиз овчу биләчәкләр.
Јалан десәм...
Јох, јох, аман,
Сөз вермишәм
Данышмајым кәрәк јалан.
Одур ки, мән
Габагладым ушаглары,
Көстәрәрәк
Чәмәндәки говаглары,
—Кедәк,—дедим,
—Кедәк ора,
Ше'р дејәк,
Нәғмә дејәк ағачлара.
Гачдыг, кетдик,
Шәнлик етдик.
Һәвәс кәлди ушаглара,
Ше'р дедик,
Нәғмә дедик
 говаглара.
Бир дә көрдүм ахшам олду,
Балыг овум унудулду.
Көрдүнүзмү
Даһа јалан данышмадым,
Јалан-палан данышмадым.
Бах, беләчә,
Бу сөзүмә
Дөнә-дөнә инанмышам,

Бу сөзүмдә
Мөһкәм, гәти дајанмышам.
Бә'зән чәтин олан кими
Мәним ишим,
Чалышырам
Нәсә бир шеј фикирләшим.
Бу јаланын учбатындан
Нечә дәфә
 олуб мәним үзүм гара,
Буна көрә
Сөз вермишәм ушаглара
Бир дә јалан данышмајым,
Јалан-палан данышмајым!

МЕЈВӘ ЈЕЈӘНДӘ

Чохлу кавалы, нәнә,
Верди өз нәвәсинә.
Нәвә кавалылары
Овуч-овуч көтүрдү,
Бир-бир ағзына гојуб,
Елә тез-тез өтүрдү.
Једи, далбадал једи
Дәрмәдән нәфәсини.
Һејрәт ичиндә нәнә
Сүздү өз нәвәсини:
Сонра сөјләди:—Бала,
Нә олубдур, де сәнә?!
Сәни ки, јохдур гован,
Јаваш-јаваш јесәнә!
Көр нә олду чавабы
Нәнәјә бу нәвәнин:
—Јаваш-јаваш јејәндә
Дады олмур мејвәнин!

ЫРСЛИ АРЫ

Бир оғлан
Бир арыја саташды,
Каһ вурду,
Каһ да чубугла говду,
Башына ојун ачды.
Бу ары
Бирдән-бирә
 дәјишиб,
Санки од-алов сачды.
Онун дызылтысындан,
Онун вызылтысындан
Оғланы
 горху алды,
Одур ки,
Илдырым кими гачды.
Ахы һара гачыр о?!
Ары чумду далынча,
Чај кими
 ашды-дашды.
Вә бирдән
Онун бурнундан санчды.
Ај аман!
Бу оғлан,
Көрүн, нә күнә дүшдү,
Дејин, бу нечә ишди,
Бурун
 гоз бојда шишди...
Мәним бир суалым вар,
Кимдир, кимдир күнаһкар?!

КОМБУЛ ТОМБУЛ

Бир оғланын
Томбул адлы ити варды,
Һара кетсә,
Өзү илә апарарды.
Томбул тәнбәл,
Чиркли, јекә, кобуд итди,
Бир дә көрдүн
Јоха чыхды, кетди, итди.
Һара кедиб,
Һарда итиб, һарда батыб?!
Еһ, сән демә,
Кола кириб, орда јатыб.
Оғлан ону
Каһ дөјәрди, каһ сөјәрди,
Ачкөз иди,
Даш версәјдин, даш јејәрди.
Гачан заман
Јоруларды, ләһләјәрди.
Гызлар ону
Көрән кими горхардылар
Ушагларса
Һирсли-һирсли бахардылар.
Оғлан деди:
—Бәсдир, буна сон гојулсун,
Томбул кәрәк
Башга чүрә Томбул олсун!
О, башлады
Кечә-күндүз мәшг етмәјә,
Томбулуна
Шән ојунлар өјрәтмәјә.
Томбул әввәл
Ачыгланыр, һирсләнирди,
Сонра онун

Этрафында һәрләнирди.
Атды Томбул
Јаваш-јаваш тәнбәллији,
Үзә чыхды
Мөһкәмлији, көзәллији.
Томбул инди
О әввәлки Томбул дејил,
Чиркли дејил,
Јекә дејил, комбул дејил.
Чүнки оғлан
Чох чалышыб, чох әлләшиб,
Томбул инди
Зәрифләшиб, көзәлләшиб.
Олуб даһа
Ушаг кими тәмиз, гәшәнк,
Көзү мунчуг,
Түкү гыврым, түкү ипәк.
Чәлд јетирәр
Оғланын һәр бујруғуну,
Илан кими
Фырландырар гујруғуну.
Димдик дурар
Јерә гојуб ајағыны,
Јелпик кими
Јелләндирәр гулағыны.
Ја конфет ат,
Ја ноғул ат, көјдә гапар,
Ијнә итсә,
Бирчә анда, гачар, тапар.
Сәс чыхарар
Бүлбүл кими, һоп-һоп кими,
Јумруланар
Бир шар кими, бир топ кими.
Кәндирбаз тәк
Узун ипдән салланар о,

Бир гуш кими
Кол үстүндән тулланар о.
Димдик дуруб,
Фырфыра тәк фырланар о,
Ону көрүб
Инанмады өз көзүнә,
«Бу ки, гардаш,
Мө'чүзәдир»—деди нәнә.
Көзәл-көјчәк
Гыз көрәндә бахар Томбул,
Каһ тулланар,
Каһ бојнуна чыхар Томбул.
Бир гыз бир күн
Гачыб ону габаглады,
Боғазына
Гызыл рәнкли лент бағлады.
Кәлиб сиркә
Апардылар бир күн ону,
Оғлан вермәк
Истәмирди Томбулуну.
Кедәнләри
Өз јолундан сахлады да,
Томбулунун
Архасынча ағлады да!
О Томбулсуз
Дарыхырды отағында,
Кечә јата
Билмәјирди јатағында.
Нәдир, нә вар?!
Узагдан бир сәс ешитди,
Дик атылыб,
Јатағындан дурду, кетди.
Гәшәнк Томбул
Јазыг-јазыг бојнун буруб,
Тәнкәнәфәс

Астанада кәлиб дуруб,
Оглан чумуб
Алды ону гучагына,
Гача-гача
Кәтирди өз отагына.
Ону көрүб
Һејрәтләнди сәһәр нәнә,
—Вахсеј!—деди,
Өлмүш Томбул кәлиб јенә.
Ушаглар да
Ону көрүб шәнләндиләр,
Севиндиләр,
Ојнадылар, әјләндиләр.
Санки Томбул
Дил анлајыр, сөһбәт едир,
Ушаглары
Консертинә дә'вәт едир!

САКИТ-САКИТ

Бир оглан вар,
ады Халид,
Киноја да,
Футбола да
Дуруб бахар
сакит-сакит...
Бешијиндән бирдән чаға
Башлајанда агламаға,
Ана дејәр:
—Ишим чохдур,
О көрпәни, оғлум, кирит,
Дурмаз Халид,
Анчаг бахар сакит-сакит!
Ата дејәр:

—Сыныб килид,
Уста чағыр, мәним оғлум...
Өз јериндән дурмаз Халид,
Бир даш олар,
Јенә бахар сакит-сакит...
Мүәллим дәрс сорушанда
Дејәр:—Бала,
Бу сөзләрдә
Һаны самит, һаны сайт?
Чаваб верә билмәз Халид,
Дуруб бахар
Мәзлум-мәзлум,
сакит-сакит!
Шаир ше'р охујанда,
Гызлар халы тохујанда,
Футболчулар удан заман,
Топу атан,
тутан заман
Баһар рәнкләр пајлајанда,
Шимшәк—лалә парлајанда
Гөвс оlanda
көј үзүндә
Једди рәнкли гызыл шәрид
Јенә Халид
Дуруб бахар сакит-сакит...
Белә дејәр
Досту Рәшид:
—«Дүздүр, сакит-сакит бахар,
Анчаг Халид
Саман алтдан су бурахар.»
Нә севинч, нә көзүндә јаш,
Нә һәјәчан,
нә дә тәлаш,
Нә фәрәһи,
нә һај-күјү,

Санки көрмүр јери-көјү.
Деди Рәшид:
—Гардаш, Халид,
Бу хасијјәт
 јаман писдир,
 ону тәркит,
Амма Халид
Јенә бахды сакит-сакит...

НЕЧ НӘ АЛМА!

Евимизә кәлиб гонаг,
Дил-дил өтүр бу ушаг:
—Мәнә верин нә конфет,
Нә печенје, нә алма,
Анам мөһкәм тапшырыб
Һеч кәсдән һеч нә алма!
Конфетлә јохдур арам,
Јохдур алмајла арам.
Версәниз дә бунлары,
Һеч бирини алмарам.
Она ја конфет узат,
Ја да ки алма узат,
Дили—јох, јох—десә дә
Әлләријлә бунлары
Көтүрәчәк о саат!

ЧӘМӘНДӘ ЧӘТИРЛӘР

Гызлар ал-әлван рәнкли
Чәтирләри ачдылар.
Тутуб башлары үстә
Чәмәнлијә гачдылар.

Бу јәј күнүндә күнәш
Һәр јана од сәпирди,
Гызларыса күнәшдән
Горујан бу чәтирди.
Күл-чичәкли чәмәндә
Күл-чичәкди—чәтирләр,
Гызларын башы үстә
Кәпәнәкди чәтирләр.
Аллы-күллү чәмәнин
Нә көзәл әтри варды,
Бир гучаг чичәк кими
Һәр гызын чәтри варды.
Бәнзәјирди күл ачан
Јасәмәнә чәтирләр,
Јарашырды нечә дә
Бу чәмәнә чәтирләр.

БАҒБАН ВӘ УШАГЛАР

Алма дәрән бағбанын
Үзүндән нур јағырды,
Алмалары астача
Бир сәбәтә јығырды.
Узун бығлары варды,
Дајанарды, дурарды,
Ләззәтлә, арам-арам
Бығларыны бурарды.
Елә ки, сәбәт долду,
Гоча бағбан јорулду.
Елә ордача јатды,
Ширин јухуја батды.
Јајдыгча хош сәринлик
Көзәл алма бағлары,
Хорулдајан бағбанын

Тәрпәнирди бығлары...
Бирдән...
дырмашыб...
ашыб...
Ушаглар даш һасары,
Кәлдиләр оғрун-оғрун
Долу сәбәтә сары.
Алмалары һасардан
О тәрәфә атдылар,
Гана-тәрә батдылар,
Бирчә анын ичиндә
Сәбәти бошалтдылар.
Дырмашдылар ағача,
Дарашдылар ағача.
Гырдылар будаглары,
Төкдүләр жарпаглары.
Ағачдакы алмалар
Елә көзәл алмады,
Анчаг ағач үстүндә
Бирчә алма галмады.
Һамысыны дәрдиләр,
Күллә кими һасардан
О јана көндәрдиләр.
Гачан заман гочанын
Бығларыны дартдылар,
Јухудан ојатдылар,
Чәлд һасары ашдылар,
Ашан кими гачдылар.
Гоча ачыб көзүнү,
Дәрһал галхды ајаға,
Һирс ичиндә әлини
Узаданда будаға,
Көрдү ки, сәбәт долу,
Ағач да сағ-саламат.
Бығлары да јериндә,

Өз-өзүнә галды мат.
Сән демә, бу јухујмуш,
Бирдән бахды һасара,
Һасардан һәсрәт-һәсрәт
Бојланан ушаглара.
Чәлд көтүрдү сәбәти,
Көтди һасара сары,
—Алын,—дејә сәбәти
Галдырды лап јухары.
Ушагларын көзүндә
Севинч гарышыг һејрәт,
Һасардача бошалды
Алма долу бир сәбәт.
Сөјр едиб гоча бағбан
Бу алма бағларыны,
Бурурду арам-арам
Јенә дә бығларыны!

ДОЛУ

Јағды долу,
Долу-долу.
Өртдү изи,
Кәсди јолу.
Даға јағды,
Баға јағды,
Дама јағды,
Даша јағды.
Јағды таг-таг,
Тараг-тараг!
Јағды долу
Будаглара
Дәјә-дәјә,

Жарпаглары
Дөјә-дөјә,
Чичәкләри,
Ләчәкләри
Әјә-әјә!
Долу јағды.
Ноғул кими
Долу ағды.
Ҡамы бахды,
Қилас бојда,
Алмаз бојда
Долу јағды,
Бол-бол јағды,
Јағды долу,
Қирәмйтдә
Тагғылдады,
Чынгыллыгда
Чагғылдады,
Суја дүшдү
Шаппылдады,
Јерә дүшдү,
Таппылдады.
Долу јағды,
Ҙыртдан оғлан
Евдән чыхды,
Ҡејран-Ҡејран
Она бахды,
Јердән јығды,
Бәрк-бәрк сыхды.
Деди:—Бунун
Нәдир дады?
Нә чыггылы
Јумуртады...
Јағды долу,
Долу-долу,

Адамлары
Евә говду,
Ҡәр тәрәфдә
Сәс-күј олду.
Долу јағды,
Бол-бол јағды.
Ојун ачды
Шифер үстә,
Газлар гачды
Дәстә-дәстә.
Тәкчә бир ан
Ҡарај салды,
Бу Ҡарајдан
Сел-су галды.

САМИРИН ТОПУ

Самир бәрк вурду топу,
Елә бәрк вурду јерә,
Көрдү ки, галхыр бу топ
Өзүндән дә һүндүрә.
Самир горхду, нә горхду,
Дәрһал башыны әјди,
Һүндүрә галхан бу топ
Кәлиб башына дәјди.

БИРИНЧИ СИНИФДӘ ТӘНӘФФҮС

Елә ки чөлә
Мүәллим чыхды,
Синифдә санки

Илдырым чахды,
Гырх ушаг бирдән
Ајаға галхды.
Ашды сел кими,
Дашды сел кими.
Дөндү далғаја
Бу шән ушаглар,
Дејән ушаглар,
Күлән ушаглар...
Бири-биринин
Сачындан дартан,
Бири-биринә
Карандаш атан...
Пычылты илә
Кизли сирр ачан,
Нағыл данышан,
Дөрд тәрәфинә
Кәлиб топлашан...
Дәһлизә гачан...
Зарафат едиб
Шән-шән күлүшән,
Бири-бириндән
Тутуб күләшән.
Нә күлмәлидир
Бәркдән туташан
О ики оғлан,—
Елә бил онлар
Довшандыр, довшан.
Бу нәдир? Бирдән
Орду көрүшдү,
Күллә ачылды,
Партапарт дүшдү.—
Һәр кәс тапынча
Кағыз тапанча
Бир сәнкәр олду

Онлара парта,
Гызлар һејрәтлә
Гулаг асдылар
Бу партапарта.
Сағ тәрәфдәки
Парта далындан,
Бирдән галханлар,
Тутуб гылынчлар,
Тутуб галханлар,
Һүчүм едәнләр
Көр нә гәдәрдир,
Сән демә, атлы
Сүвариләрдир.
Дүшдү таппатап,
Дүшдү чаһачап...
Белә һүчүмдан
Гачды «дүшмәнләр»,
Горхуб бүзүшдү
Әсир дүшәнләр...
Буну көрмәдән,
Фикир вермәдән
Бапбалача гыз
Чәкирди шәкил.
Өз јолдашына
Дејирди һәрдән:
—Кәнара чәкил.
Ики гәшәнк гыз,
Ики чичәк гыз
Вериб сәс-сәсә,
Кирмишди бәһсә...
Нәғмә дејәнләр,
Ше'р дејәнләр,
Алма јејәнләр,
Чөрәк јејәнләр...
Од кими кечди

Он дэгийгэ дүз,
Көзлэнилмэдэн
Битди тэнэффүс!

САДЫГ, ФУТБОЛ ВЭ ДЭРС

Садыг беш јашында оларкән:

Кичик Садыг
Јејир гатыг.
Онун үзү,
Гашы, көзү
Олур дүмағ.
Өзү анчаг
Билмир буну,
Санки гара
Батыб бурну.
Бир гыз она
Верди ајна.
Үз-көзүнә
Бахды Садыг,
Гашында да,
Башында да
Көрдү гатыг,
Өз-өзүнә
Күлдү Садыг.

Садыг бөјүјүб он јашына чатыр. Ушаглара
гошулуб һәјәтдә футбол ојнајыр, һүчумчудур:

Садыг гачыр, нә гачыр,
Ајаглары долашыр.
Аз галыр дәјсин јерә,
Чанланыр бирдән-бирә.
Елә ки, топу көрүр,
Архасынча јүјүрүр.

—Садыг, Садыг,
Ирәли чых!
Тез топа чат,
Тез бизә ат!

Бир күләк олур Садыг,
Бир шимшәк олур Садыг.
О гачыр,

топа чатыр,
Топу достуна атыр.
Һүчум, һүчум
Садыг, дурма,
Ирәли чум!
О, топу алсын дејә
Јүјүрүр ирәлијә.
Сәсләр галхыр, учалыр,
Шән ушаглар әл чалыр.

—Ај, ај Садыг,
Кәнара чых!
Итирирсән
Топу асан,
Нә чүр ојун
ојнајырсан?!
Садыг керијә галыр,
Бирдән чумуб
Топу алыр,
Топла биркә
Гачыр, гачыр...
Ајаглары долашыр,
Сонра мајаллаг ашыр...

Топу јенә итирдији үчүн ушаглар Садығын
әлиндән һирсләниб ону гапычы гојурлар. Ин-
ди көрәк Садыг нечә гапычы олур?!

Топ изләјән Садығын
Илдырымдыр әлләри,

Гапыја кэлэн топу
Дэрһал гајтарыр кери.
Топу өзү атанда
Хоруз кими дајаныр,
Топ гапыја чатанда
Пишик кими тулланыр.
Топу елэ изләјир,
Каһ дурур, каһ әжилір,
Башы үстдән гуш учур,
О гушу да топ билир.
Елэ чәлд тутур топу,
Тутур бир шимшәк кими,
Топ бучагдан кәләндә
Сычрајыр пәләнк кими.
Лап вахтында сычрајыб
Топу навада гапыр,
Ојун кедир... һәләлик
Кечилмәз галыр гапы.
Вај... бирдән, бу нәдир,
Топ дүз гапыја кедир.
Дэрһал Садыг һоппаныр,
Сонра бирдән дајаныр.
Нечә олду, ај аман,
Топ ки, кечди гапыдан!..

Ушаглар Садыгы тәзәдән һүчумчу кеч
рирләр:

Бир күләк олур Садыг,
Бир шимшәк олур Садыг.
Һүчум, һүчум,
Садыг, дурма,
Ирәли чум!
Һамы һәјәчандадыр,
Топ гапы јанындадыр.

—Садыг, Садыг,
Дајан ајыг.
Јериндә дур,
Бах, бу да топ,
Гапыја вур!
О, бәркдән вурур топу,
Гопур һај-күј, курулту.
Топ учуб јаман кечир,
Дэрһал гапыдан кечир.
Ахшам да дүшүр артыг,
Тәр ичиндә һәлә дә,
Бизим о мәһәлләдә
Футбол ојнајыр Садыг.

Анасы Садыгы евә сәсләјир. О, отаға ки-
иб портфелини ачыр, китаб-дәфтәрини гар-
ысына гојур, дәрсини һазырламаг истәјир:

Инди сакит әјләшиб
Гузу тәк фағыр Садыг,
Дәфтәри јазыр Садыг,
Китаба бахыр Садыг.
«Еһ! нә охујурамса
Башыма кирмир»—дејир,
Мүркүләјир,
әснәјир.

Бајаг од кими гачан,
Бајаг гол-ганад ачан,
Бир шимшәк олан Садыг
Тәрпәнә билмир инди,—
Бүзүшүб јазыг-јазыг
Олуб өлү бир балыг...
Елэ «јорғунам» дејир,
Мүркүләјир, әснәјир!

КВАРТЕТ

Дөрд бачыјыг, дөрд бачы,
Атамызын дөрд гызы.
Ејни палтар кејирик,
Рэнки бирдир: гырмызы.

Нәнәм дејир:—Көзэлдир
Оғлумун өвладлары,
Бизә палтарлар тикир,
Бу дәфә рэнки сары.

Ејни рэнкли, бу көзәл
Палтарлары кејирик,
Дөрдүмүз дә нәнәјә
—Сағ ол, сағ ол!—дејирик.

Театрда, кинода
Һәр јердә бир олуруг,
Бир маһны өјрәнмишик,
Бир јердә охујуруг.

Чыхмышыг сәһнәјә дә
Маһнымыз хоша кәлиб,
Дејирләр, бачылардан
Бир квартет дүзәлиб.

Дөрд бачыјыг, дөрд бачы,
Анамызын дөрд гызы,
Кәлин, сиз дә динләјин,
Бизим бу маһнымызы.

ШЕҢ

Шеһә бир бах:
Нурлу, парлаг!
Нә иридир,
Мирваридир!
Дедим: Сүрүш,
Овчума дүш.
Нә олду, еһ,
Дағылды шеһ!

ЧЫРНАҒАН МӘМИШ

Бир сөз демәмиш,
Чырнады Мәмиш.
Јаман күкрәди,
Чыхды өзүндән,
Алов төкүлдү
Шимшәк көзүндән.
«Хоруз» дедиләр
Һирсләнди Мәмиш,
«Бујруз» дедиләр
Һирсләнди Мәмиш.
Дәлә дедиләр,
Дәвә дедиләр
Һирсләнди Мәмиш.
Бә'зән чошдулар,
Нәғмә гошдулар:
«Дәвә, ај дәвә,
Дөнмүсән дивә,
Ал чантамызы
Тез апар евә!»

Ај аман! Мәмиш
Дүшдү нә күнә,
Гышгырыб чумду
Онун үстүнә,
Бунун үстүнә.
Күкрәди, дашды,
Сөјдү, савашды,
Фәрги јох, кимдир
Дәрһал далашды.
Сел кими чошуб
Чағлады Мәмиш,
Бә'зән дөзмәјиб
Ағлады Мәмиш.
Дәчәлләр исә
Өз-өзләриндән
Разы галдылар,
Мәмиш һирсләниб
Дава етдикчә
Ләззәт алдылар.
Анчаг бир дәфә
Мәмиш динмәди,
Һеч гышгырмады,
Һеч һирсләнмәди.
Һа сөз атдылар,
Һа чыратдылар
Динмәди Мәмиш.
«Вај, Мәмиш кәрәк
Адыны дана.
Дөјүр көзүнү,
Данадыр, дана».
—Мәмиш даш олуб,
Башы бош олуб.
—Көзү гаралыб,
Бурну саралыб.
—Вај, Мәмиш ја лал,

Ја да кы кардыр.
Башында јекә
Бујнузу вардыр.
—Демә, бу Хоруз
Кәздирир бујнуз...
—Ај аман! Мәмиш
Гара даш имиш...
Беләчә она
Һа сөз атдылар,
Һа чыратдылар
Бир дәфә белә
Мәмиш динмәди,
Һеч гышгырмады,
Һеч һирсләнмәди...
Нечә күн сонра
Дүшдүләр јенә
Онун үстүнә:
—Хоруза бах, хоруза,
Башындакы бујнуза.
Бирдән...
Бу нәдир?!
Ајаға галхды,
Мәмиш онлара
Гәрибә бахды...
Бахды...
Вә кетди
Онлар тәрәфә...
Һеч нә демәди,
Гәһгәһә чәкди
Анчаг бу дәфә...
Јер, көј титрәди
Онун сәсиндән,
Горхду дәчәлләр
Гәһгәһәсиндән.
Күлүрдү Мәмиш

Гүдрәт ичиндә,
Сусду дәчәлләр
Һејрәт ичиндә!
Онлар бир даһа
Сөз атмадылар,
Бир даһа ону
Чыратмадылар!

СҮСӘН ВӘ ЧАЈ

О, ағлајыр ичин-ичин:
—Верин чајы өзүм ичим.
Әл вуранда стәкана,
Аз галыр ки, әли јана.
Дејир:—Ај, ај,
Истидир чај!
О гышгырыр, төкүн дејә,
Төкүн чајы нәлбәкијә.
Сонра чәкир габағына,
Јапышдырыр додағына:
Дејир: Ај, ај,
Истидир чај.
Чајы ичә билмир өзү,
«Мән... мән... ичим...»
будур сөзү.
Јахшы, она нә дејәсән,
Балачадыр һәлә Сүсән.
Нәлбәкидән чајы она
Јаваш-јаваш верир ана.
О ағлајыр ичин-ичин:
—Верин чајы, өзүм ичим...

ФӘРИД ҺАНЫ?!

Һај-күјлә Фәрид евдә
Ојнајырды бајагдан.
Бирдән-бирә
кәсилди
Онун сәси отагдан.
Ата галхды
ајаға,
Көз кәздирди отаға.
Јохдур
Фәрид отагда,
Нә күнчдә,
Нә бучагда...
Нәзәр салды
Һәр јана,
Чарпајынын алтына,
Күзкүнүн архасына...
Кан јатаг отағына,
Кан гонаг отағына,
Бахды бу отагларын
Күнчүнә-бучағына.
Һеч јанда
Јохдур Фәрид.
Шкафы ачды ата,
Шкафда јохдур Фәрид.
Мәтбәхә гачды ата,
Мәтбәхдә јохдур Фәрид.
Һара кедиб
Бу Фәрид,
Һарда итиб
Бу Фәрид?!
Ата гајытды кери,
Галдырды пәрдәләри,
Дөнүб бахды

Дәһлизә,
Мө'чүзәдир, мө'чүзә,
Һеч јанда
Јохдур Фәрид...
Һара баш алыб кедиб,
Кимә гошулуб кедиб?!
Бәлкә чыхыб ејвана,
Бәлкә
Кириб дивана,
Бәлкә
Галхыб тавана?!
Ата бахды ејвана,
Ата бахды тавана,
Ата бахды дивана.
Ејванда
Јохдур Фәрид,
Таванда
Јохдур Фәрид,
Диванда
Јохдур Фәрид,
Һеч јанда
Јохдур Фәрид.
Ата дајанды
Бирдән...
Үзү үстә чеврилән
Ири,
Пласмас ванна...
Һејрәтлә
Бахды она...
Бәлкә бу ванна дејил,
Тысбағадыр
елә бил.
Һәрәкәт
Етди ванна,
Ирәли

кетди ванна.
О, деди баха-баха:
—Бу, нә бөјүк тысбаға...
Галдыранда
ваннаны,
Көрдү дәчәл оғланы.
Күлдү алтдан јухары
Фәридин бахышлары.
—Бу нәдир, ај тысбаға,
Тез елә,
дур ајаға!
Ата чәкәндә көтәк
О гачды
Илдырым тәк...
Көтүрдү
ојунчағы,
Көјә галхды нәш'әси,
Бүрүдү
бу отағы
Гәһгәһәси,
шән сәси!

СЕҢРЛИ ТЕЛЛӘР

АЛ БАҖРАГЛЫ ВӘТӘНИМИЗ

Һејран гојуб бу дүнјаны,
Һејран гојуб көјү, јери,
Гүдрәтијлә,
Шөһрәтијлә,
бизим доғма ССРИ!
Күчлү, мөһкәм,
Һәм сарсылмаз,
Һәм мөһтәшәм,
Нурлу, көзәл,
бөјүк өлкәм,
Басылмајан
бир достлуғун галасыдыр,
Бу достлугда
О, әбәди галасыдыр!

ҲАДРУТУН УШАГЛАРЫ

Чох көзәл ушаглардыр
Һадрутун ушаглары.
Јамјашыл будаглардыр
Һадрутун ушаглары.
Бу јерин сәмасы тәк
Тәмиздир үрәкләри,
Һадрутун күлләридир,
Һадрутун чичәкләри
Һадрутун ушаглары.

Кәзәрләр биһуш кими
Чәмәнләрин ичиндә.
Итәрләр бир гуш кими
Чәмәнләрин ичиндә.
Зирвәләрә чыхарлар,
Зирвәләрдән бахарлар...
Минәрләр булудлара,
Ахыб кедән булудлар
Чевриләр ағ атлара,
Ушаглары апарар
Гучағында бу атлар...
Севәрләр бу торпағы
Дост кими, мейман кими,
Кәзәрләр бағча-бағы
Ән јахшы бағбан кими,
Һадрутун ушаглары.
Дәрмәзләр бир гозу да
Јетишмәмиш, дәјмәмиш.
Гоз чыхыб кәрзәјиндән
Өзү төкүләр јерә
Онлара әл дәјмәмиш.
Ағачлара чыхарлар,
Мејвәләри јығарлар.
Бә'зән алаг вурарлар,
Бә'зән чалаг вурарлар.
Ишләјәрләр бичиндә,
Үзүм бағы ичиндә.
Харрат, дүлкәр оларлар.
Лап чилинкәр оларлар.
Лазым кәлсә бәлкә дә
Дөнүб әскәр оларлар.
Һадрутун гочаглары,
Һадрутун ушаглары,
Диндирсән, данышарлар,
Ермәни, рус дилиндә,

Азәрбајчан дилиндә.
Ахшам евә дөнүрләр
Шәлә от белләриндә.
Достлугда, е'тибарда
Бир-бирини дујарлар,
Бир даш гопса јериндән
Чәлд јеринә гојарлар.
Јахшы ишләр көрәрләр,
Гәшәнк сәбәт һәрәрләр.
Халы да тохујарлар,
Маһнылар охујарлар.
Гаршыларлар һәмишә
Үрәклә гонаглары,
Сонра јола саларлар
Чичәклә гонаглары,
Һадрутун ушаглары!
Онлар елә ағыллы,
Сөз-сөһбәтли, нағыллы,
Сәлигәли, диггәтли,
Зәһмәтли, гәтијјәтли...
Голумдур, ганадымдыр
Бу јерин, бу торпағын
Бөјүјән будаглары,
Мәним өз өвладымдыр,
Һадрутун ушаглары!

ҲИНД ГЫЗЫ ЧАНДРА

Ҳинд гызы Чандра
Кәлибдир бизә,
Ҳинд өлкәсиндән
Вәтәнимизә.
Бизим гызлара
Бәнзәјир Чандра,

Көзләри гара,
Гашлары гара,
Сачлары гара!
Кендир, узундур
Онун палтары.
Чохдур үзүндә
Нөгтә халлары.
Кәлағајыны
Башына өртдү,
Ојнамагда о
Һамыны өтдү.
О, елә шәндир,
Дејиб-күләндир.
Нәнәмлә она
Верәндә чадра,
Гәһгәһә чәкиб
Дәрһал чадраја
Бүрүндү Чандра!
Бу чадра илә
Рәгс етди јенә
Бир бах, титрәјән
Чијинләринә!
Кәздик һәр јери,
Доғма чөлләри.
Вурулду Чандра
Бизим елләрә,
Бизим чөлләрә.
Чағырдыг:—Чандра,
Кәл, кәл чадыра.
Чадырда Чандра
Башлајыб сөзә,
Данышды бизә
Өз вәтәниндән,
Чөл-чәмәниндән.
Охуду сонра

Бизим елләрин
Бир нәғмәсини,
Дејирди һәрдән
Шән ләһчә илә
«Дост» кәлмәсини.
Һинд гызы Чандра
Бәнзәјир јаман
Бизим гызлара,
Көзләри гара,
Гашлары гара,
Сачлары гара!

КҮРЧҮ ДОСТУМУЗ ДАТО

Бизә Дато адында
Меһрибан ушаг кәлиб,
Күрчүстан торпағындан
Бакыја гонаг кәлиб.
Дајаг вериб астача
Чәнәсини әлинә,
Гулаг асыр һејрәтлә
Азәрбајчан дилинә.
Јаман кәлиб хошуна
«Ана», «Вәтән» кәлмәси.
Севинир ешидәндә
Азәрбајчан нәғмәси.
Бирдән галхыр ајаға
Бөјүк бир һәвәс дујур,
Дато күрчү дилиндә
Ше'р, нәғмә охујур.
Дејир ки, патрондашлы
Чухам вар, кәмәрим вар,
Кәмәримдән салланан
Күмүшү хәнчәрим вар.

Бунлары кејән заман
Консертә кедирәм мән.
Еһ, һәлә билмирсиниз,
Нечә рәгс едирәм мән.
Бирдән, кениш дәһлизә
Гачыб, ојнајыр Дато.
Голларыны будаг тәк
Ачыб ојнајыр Дато.
—Аһа, јадыма дүшдү,
Ојун көстәрим сизә.
Бу, тәк ојун дејилдир,
Мө'чүзәдир, мө'чүзә.
Фикри нәдир Датонун,
Һејрәтлә бахдыг она.
Допдолу мәчмәјини
Дато гојду башына.
Горха-горха бахырдыг
Дајаныб бир гырагда,
Башында бу мәчмәји
Дато кәзди отагда,
Мәчмәји јыхылмады.
Датону алгышладыг.
—Афәрин,—дејә она
Күл-чичәк бағышладыг.
Елә ки ахшам олду.
Чыхдыг кәзәк шәһәри,
Дато тез-тез дајаныр,
Сејр едирди һәр јери.
Бир һејкәл көрдү Дато
Бөјүк, мөһтәшәм, көзәл.
—Тбилисидә дә вардыр
Бунун кими бир һејкәл.
Гыз галасыны көрдү:
Бизим шәһәрдә дә вар.
Сиркә доғру јүјүрдү:

—Бизим шәһәрдә дә вар.
Көрән кими метрону
Севинч бүрүдү ону:
—Бизим шәһәрдә дә вар.
Миниб фуникулјора,
Дағусту парка чыхды,
Ордан, о уча јердән
Бүтүн шәһәрә бахды.
Фәрәһлә деди Дато:
—Ишыглар нә гәдәрдир,
Бакы нечә көзәлдир,
Санки бизим шәһәрдир!
Евә кери дөнәндә
Датону бүрүдү гәм!
Ағламсыныб сөјләди:
—Анамы истәјирәм,
Анамы истәјирәм!
Көрдүк сәһәр јенә дә
Төкүлүб гаш габағы,
Дедик, ахы, нә олуб
Ким инчидиб ушағы?!
Дато, кәл, јемәјә кәл,
Фикир чәкмә, кәл бәри.
—Нә јејим ки, сүфрәдә
Һаны бәс «хачапури?»
—Көр нәји салдын јада,
О тапылмаз Бакыда.
—Тбилисидә долудур
Алын кәтирин мәнә,
Һеч нә лазым дејилдир,
Тәк ону верин мәнә.
—Дато, гоғалымыз вар,
Кәл, је гајмаг, сүзмә сән,
Анчаг биздән күсмә сән.
Бу инады ат, Дато,

Ипә-сапа јат, Дато!
Кәтирдик онун үчүн
Тәндир чөрәји, лаваш...
Бизим тәк дүрмәләди
Лавашы јаваш-јаваш.
Күнләр кечди, гәлбини
Бизә бағлады Дато.
Ајрыланда көврәлди,
Һәтта ағлады Дато.
Елә һеј дөнә-дөнә
—Сиз дә кәлин,—дејирди,
Гатар кедир, арамсыз
Әлини јелләјирди!..

МҮХТӘЛИФ ШЕ'РЛӘР

СЕҢРЛИ КИТАБХАНА

Китабханам сирлидир,
Сирлидир, сеһрлидир.
Һәр китаб бир ишыгдыр,
Рәфләрә жарашыгдыр.
Вәрәгләри дил ачар,
Сөһбәт едәр, данышар.
Дујуб, кәзиб һәр јаны,
Өјрәнирәм дүнјаны.
Нечә јердән кечирәм,
Гитәләрдән кечирәм.
Көрүрәм вулканлары,
Көлләри, үмманлары,
Каһ испан бағларыны,
Каһ да буз дағларыны.
Гаршыма Чыртдан чыхыр,
О зирәк оғлан чыхыр.
Чыхармадан сәсини,
Апарыр шәләсини.
О кимдир гылынч чалыр,
Дүшмәндән гисас алыр.
Бир нағыл гәһрәманы,
Мәлик Мәммәди таны!
Галиб кәлиб гошуна,
Минир зүмрүд гушуна.
Вәтәнин нечә оғлу,
Бабәк, Нәби, Короғлу

Ели дардан гуртарыр,
Зинданлардан гуртарыр.
Гошулуб бир һушсуза,
Учурам лап улдуза.
Көрүб Чипполинону,
Сәсләјирәм мән ону.
Бәс, көрәсэн о кимдир,—
Ағ халатлы һәкимдир.
Довшана сакит-сакит,
Бахыр доктор Ајболит.
Бир сәс кәлир:—Ај чаным,
Һардасан, Тыг-тыг ханым?!
—Гарным тох, үрәјим шән.
Кәлирәм хан евиндән.
Нечә-нечә сирр ачар,
Дүјмәчик, Гызыл ачар!
Һәр китаб бир ишыгдыр,
Рәфләрә жарашыгдыр.
Нур чиләјир һәр јана,
Сеһрли китабхана!

ЈАРЫМЧЫГ ШӘКИЛ

Искәндәр шәкил чәкир,
Ашыб-дашыр һәвәси.
Чанланыр таблосунда
Бир тәбиәт лөвһәси.
Елә гарышыр башы,
Унудур бу дүнјаны,
Көрүр тәкчә таблону,
Бир дә рәнки, бојаны.
Истәјир әзәмәтли,
Вүгарлы олсун Кәпәз,
Һәвәсинин үстүнә

Кәлир јени бир һәвәс.
Узагдан бахсын дејә
Чәкилир бир кәнара,
Һејран галыр өзү дә
Вурдуғу бојалара.
Бирдән гопур һај-һарај:
—Кәлин, ојнајаг футбол,
Ај Искәндәр, Искәндәр,
Кәл сән дә гапычы ол!..
«Јорулмушдум... Нә јахшы,
Футбол һеч дә пис олмаз.
Шәкли сонра чәкәрәм,
Кедим ојнајым бир аз».
Атыр рәнки, фырчаны,
Ушагларла көрүшүр,
О гәдәр ојнајыр ки,
Көрүр ки, ахшам дүшүр.
Евә јорғун гајыдыр,
Јуху ахыр көзүндән,
Даһа шәкил чәкмәјә
Гүввә дүјмур өзүндә.
Бир күн кедир дәнизә,
Бир күн дағлары кәзир,
Бир күн сых мешәләри,
Бир күн бағлары кәзир.
Ана һәјәчанланыр:
—Һардасан, оғул, кәл чых,
Ахы сәнин чәкдијин
Шәкил галыб јарымчыг.
—Чәкәчәјәм мән ону,
Ана чан, архајын ол,
Кәл, инди ичазә вер,
Кедим, ојнајым футбол.
Искәндәр чошур јенә,
Достларыјла јарышыр,

О гәдәр ојнајыр ки,
Јенә башы гарышыр.
Сәһәр кәлир ишләсин,
Чәксин дејә таблону,
Чағырырлар һәјәтдән
Јенә ушаглар ону.
Искәндәр чәкир јенә
Тәбиәт лөвһәсини,
Дујур оғурлајыблар
Одуну, һәвәсини.
Нә гәдәр чалышырса,
Онда һәвәс ојанмыр,
Атыр рәнки, фырчаны,
Даһа евдә дајанмыр.
Гачыр, дүшүр һәјә.
Гошулур ушаглара,
Кедир даға, чәмәнә,
Кедир лап узаглара.
Бах, беләчә күнләри
О, бир-бир јола салыр,
Јај өтүр, пајыз кәлир,
Јарпаглар да саралыр.
Искәндәрин чәкдији
Шәкил јарымчыг галыр.
Шәкил јарымчыг галыр.

ГӘРИБӘ ГАТАР

Бу, нә гәрибә гатар,
Үфүг онун релсләри,
Көрәсән нијә кәлмир
Тәкәрләрин сәсләри?!
Ағаппагдыр вагонлар,
Нә чох дајаныр онлар?!

Дүзүлүб гатар-гатар,
Жола дүшүр бу гатар.
Нижә астадан кедир,
Елә бил карван кедир...
Күнәшдир јаначағы,
Дағлар—дајаначағы...
Аста кедән бу гатар,
Мәнзилә нә вахт чатар?!
Көзәлдир ағ вагонлар,
Бирдән-бирә... вај... онлар
Гызардылар, јандылар,
Јенә дә дајандылар.
Өнүндә рәгс едәрәк
Ону сахлады шимшәк.
Ој... гатар јолда галды,
Вагонлары гаралды...
Елә бил уғулдады,
Елә бил фысылдады,
Јанды јенә дә шимшәк,
Санки топ курулдады.
Аман... нә олду көрән,
Дағылдылар, дүшдүләр
Вагонлар пәрән-пәрән.
Јағды күчлү бир јағыш,
Көрдүм ағ дамалары,
Даһа көрә билмәдим
О гәрибә гатары!

ПАРАШҮТ

Шимшәк кими кечиб кедир
булудлары јара-јара,
Бир тәјјарә
булудлардан булудлара.

Галхыр, енир
каһ ашағы, каһ јухары,
Учуб кедир күнә сары.
Бир мәрд оғлан,
Гочаг оғлан,
Көзләрини чәкә билмир
Булудлардан.
Пәнчәрәдән бахыр, бахыр...
Бирдән галхыр
гәтијјәтлә,
Јахынлашыр
Тәјјарәнин гапысына
Һәм сүр'әтлә,
һәм чүр'әтлә.
Үзкүчү тәк туллананда
Тәјјарәнин гапысындан
Тутур оғлан
Санки булуд топасындан.
Көј—бир дәниз,
Сакит, сәссиз...
Парашүтсә
Башы үстә
учан, шишән
бир ағ јелкән...
Енир јерә
О парашүт нәһәнк шар тәк,
Елә бил ки, көј үзүндә
Ја чәтирдир,
ја көбәләк.
Бахыр оғлан,
Кечән заман
Булудларын арасындан.
Јаваш-јаваш енир јерә,
Гәлби көјә галхыр јенә...

Енир јерә,
 дағ көрүнүр,
Кәнд көрүнүр, бағ көрүнүр.
Енир јерә,
Көрүр оғлан
Мешә, тарла, чәмән, дәрә...
Јол көрүнүр,
Кол көрүнүр.
Дүшдүјү јер—
 јашыл чәмән,
Ону достлар
Гучаглајыр дөрд тәрәфдән.
Күлүр оғлан,
Достларынын
 әлләрини сыха-сыха,
Бу ағ чәтир
 парашүтү јыға-јыға...
Бу парашүт нәһәнк чичәк,
Бу күн енди,
Оғлан сабаһ,
 гәһрәман тәк
Јенә, јенә,
 булудлара јүксәләчәк!

БИР ГЫЗ ХӘСТӘ ЈАТЫРДЫ

Бир гыз хәстә јатырды,
Чөлдә ип-ип ојнајан
Гызлара баха-баха
Дәрдә-гәмә батырды.
Хәјалында дағ көрүр,
Дағ бојунча јүјүрүр,
Зирвәләрә чатырды.
Кизличә дәрманлары

Ики-ики атырды.
Өзүнү шән көстәриб
«Ана, сағламам» дејә
Она јалан сатырды.
Баш тутмурду кәләји,
Һирсләнирди, аләми
Бир-биринә гатырды.
Каһ чәмәнә, каһ баға,
Һәсрәтлә баха-баха
Бир гыз хәстә јатырды...

ФЫРЛАНҒЫЧДА

Мән минирәм, ај ата,
Каһ дәвәјә, каһ ата.
Минирәм күлә-күлә
Каһ марала, каһ филә.
Фырландыгча дәвә, ат,
Мән дә ачырам ганад.
Фырланырам ракетдә,
Доланырам ракетдә.
Тәјјарәјә минирәм,
Күлүрәм севинирәм!

ГАТАР КЕДИР

—Кедир ки, гатар, баба.
Мәни дә апар, баба.
—Оғлум, бағлар-бағчалар
Көзләјир мәни кәнддә,
Сәни кәтирәр гатар,
Мејвәләр јетишәндә!

НАҒЫЛЛЫ ЕВ

Нағыллы бир ев вардыр,—
Нә кәндә, нә шәһәрдә,
Нағыллы бир ев вардыр
Елә нағыллы јердә.
Шәки—бизим дијарын
Ән гәдим бир шәһәри,
Бурда гышын, баһарын
Бүтүн көзәлликләри!
Мархал—даһа сәһркар,
Мешәси, дағ-дәрәси.
Фүсункардыр, фүсункар
Ән ади мәнзәрәси.
Бурда гылынч бир дәрә,
Сағ мешәдир, сол мешә.
Гәрг олур чичәкләрә
Гылынч дәрә һәмишә.
Сәрилир јамачлара,
Дырмашыр ағачлара
Нечә-нечә сармашыг,
Чичәкләри ағ ишыг.
Бу мәнзәрә ичиндә
Нағыллы ев гурулуб.
Ону дәрә ичиндә
Ким көрүбсә, вурулуб.
Бу ев—бәнзәр хәјала,
Сығышмаз бир китаба.
Севинәр бу нағыла
Бахса Андерсен баба!
Кәз јухары-ашағы,
Нағыл—чанлы, һәгиги!
Көрәрсән һәм Маршакы,
Һәм Абдулла Шаиги.
Һәр јан сәрин, јамјашыл,

Нағыллы ев һаны бәс?!
Су ахыр шырыл-шырыл,
Һардан кәлир бәс бу сәс?!
Чыхмаг үчүн һүндүрә
Пилләләри ади—даш,
Чатмаг үчүн о јерә
Галхырсан јаваш-јаваш.
Көзәл ишдир көрүлән
Әввәл дәјәчәк көзә,
Чубуглардан һөрүлән
Бөјүк, көзәл бир кузә!
Олдуғун јер—бир дәһлиз,
Нечә ејван көрүнүр,
Узаныр јашыл дәниз,
Јашыл таван көрүнүр.
Нағыллы ев... Бәс һаны
Гапысы, пәнчәрәси?
Әвәз едир гапыны
Бәлкә гылынч дәрәси?!
—Таг-тук!
—Сим-Сим!
—Кәлән кимдир, кәлән ким?!
—Мәнәм, доктор Ајболит.
—О... доктор... бир аз сакит...
Дәчәл бир оғлан јатыр,
Доғрусу Чыртдан јатыр.
—Инанмырам мән буна,
Чыртданын јатдығына.
—Бура горхулу бир ев,
Чыртданы изләјир дев.
—О Чыртдан горхан дејил,
Горхурса Чыртдан дејил.
Бу евин сөјлә бары,
Һаны гәһрәманлары?
---Онлар кедибләр сәһәр,

Бир аздан кэлэчэклэр.
—Таг-тук,
—Сим-сим!
—Кэлэн кимдир, кэлэн ким?
—Бура тез-тез кэлэнәм,
Мән ки, Ағачдэләнәм.
—Таг-тук,
—Сим-Сим!
—Кэлэн кимдир, кэлэн ким?
—Мәнәм, мәнәм, Карандаш,
Чыртдана јахшы јолдаш!
—Бәс сән,
Кимсән?!
—Мән сәрчәјәм. Чик-чик-чик...
—Мәнсә мәшһур Дүјмәчик.
—Таг-тук,
—Сим-Сим!
—Кэлэн кимдир, кэлэн ким?
—Мән ки Сүнбүл куклајам,
Мән ки күнәшәм, ајам.
Көрүб Чипполинону,
Гонаг кәтирдим ону.
Кәлир пәләнк, кәлир шир,
Ајы, бәбир, бирбәбир!
Чыхыб мешәдән гәфил
Кәлир балача бир фил.
Башында тач шаһ кәлир,
Сүрүнүб тимсаһ кәлир!
—Таг-тук,
—Сим-Сим!
—Кэлэн кимдир, кэлэн ким?
—Мәнәм, шаһзадә гызам,
Анчаг инди јалгызам.
Јохдур тачым, үст-башым,
Гојун, сизә гарышым.

—Еј достлар, кәлин бура,
Шыр-шыр ахан булағы,
Гәрг еләјибдир нура
Әләддинин чырағы.
Елә ки, кәлир дәлә
Һамы верир әл-әлә.
Рәгс еләјир, ојнајыр
Севинчлә, күлә-күлә.
Көзәл бир мүғәнни тәк
Бүлбүл нәғмә охујур,
Пәнчәрәдә һөрүмчәк
Зәриф пәрдә тохујур.
Бу еви севә-севә,
Һамы кәлир бу евә.
Кәлиб верир әл-әлә,
Севинчлә, күлә-күлә!
Ев бә'зән јашыллашыр,
Бә'зән дә гызыллашыр.
Елә көзәлләшир ки,
Дәјишиб нағыллашыр.
Нағыллы јердир Мархал,
Бурда нағыллы ев вар.
Кәтирир арзу, хәјал,
Кәтирир севинч, баһар.
Бу еви тикән, гуран
Ағыллы бир адамдыр,
Нағылы баша вуран
Нағыллы бир адамдыр.

ГЫЗ ВӘ ЧАЈ

Јај вахты күлә-күлә,
Бир гыз кәлир саһилә.
Ләпәләр ашыр-дашыр,

Бирдән сулар данышыр:
—Ај гыз, нијә бахырсан?
—Мән билмәк истәјирәм
Сән һараја ахырсан?
Гәһгәһә чәкир сулар:
—Буну билмәјә нә вар?
Бахыб кәндинизә мән,
Ахырам дәнизә мән.

ЛИФТ

Басан кими дүјмәни
Көјә галдырыр мәни.
Дајананда ачылар
Өз-өзүнә гапылар.

САЛАМ, МӘКТӘБ

Әзиз мәктәб, һәр заман
Сәни бир ана билдим,
Узаг-узаг дағлардан
Бу күн гојнуна кәлдим.
Көјә чатдым аз гала,
Күнәшдән гүввә алдым.
Дағларда гала-гала,
Дағлар кими учалдым.
Елә сәрин меһ көрдүм,
Буз кими үшүдән меһ.
Отлар үстә шеһ көрдүм,
Овучу долдуран шеһ.
Бурда тапдым өзүмә
Тәзә достлар—ушаглар,
Һәрдән дәјди көзүмә

Кизли ахан булаглар.
Гајада даша-даша
Бүллур булаг ахырды,
Чығырлар ача-ача
Будаг-будаг ахырды.
Елә шимшәк чахды ки,
Санки тутмаг оларды,
Елә думан ахды ки,
Итмәк, батмаг оларды.
Көј курулдады бирдән,
Дедим дүңја дағылды.
Күл бојланды һәр јердән,
Һәр шеј бурда нағылды.
Бурда бир лалә көрдүм
Гәдим бир кузә кими,
Бурда шәләлә көрдүм,
Бир ағ мө'чүзә кими.
Билдим, дүјдүм сиррини
Һәр гајанын, һәр дашын.
Кедиб тапдым јерини
Бизим чобан Дадашын.
Күлмәкдән уғунурдум
Гојунлар күләшәндә,
Һәр шеји унудурдум
Гузулар мәләшәндә.
Чобан севирди дағы,
Дағ кимијди үрәји,
Сеһрлијди чомағы,
Сеһрлијди түтәји.
Дилә кәләндә түтәк
Гојун-гузу јатырды,
Јағышда илдырым тәк
Көјә чомаг атырды.
Бахырды чобан Дадаш
Көјдәки чомағына,

Дөнүрдү жаваш-жаваш
Чомаг көј гуршагына.
Мән кәтирдим Дадашын
Мәрдлијиндән һекајә,
Һәр гајанын, һәр дашын
Сәртлијиндән һекајә.
Нечә нағыл кәтирдим
Мешә дәринлијиндән,
Думан сәринлијиндән.
Шәләләнин сәсини
Һәвәсимдә кәтирдим,
Гушларын нәғмәсини
Нәфәсимдә кәтирдим.
Бири-бириндән гәшәнк
Әлван, көзәл, рәнкбәрәнк
Күл-чичәкләр кәтирдим.
Нахышлы, золаг-золаг,
Һәм чәһрајы, һәм дә ағ
Кәпәнәкләр кәтирдим.
Гырмызы, гара, сары
Көбәләкләр кәтирдим.
Чәмәндән, күлдән, отдан,
Бағ-бағчадан, булуддан
Әлван рәнкләр кәтирдим.
Ону демирәм һәлә,
Кәтирдим довшан, дәлә.
Шүшә габын ичиндә
Дипдири кәртәнкәлә.
Сечиб кетдим һәр јана
Нечә-нечә јолу мән,
Бу күн сәнин гојнуна
Кәлдим әли долу мән.
Нур кәтирдим көзүмлә,
Чәмән, булаг кәтирдим,
Елә билдим өзүмлә

Нәһәнк бир дағ кәтирдим.
Сән бизә ганад кими,
Салам, еј ана мәктәб,
Јенә бир өвлад кими
Кәлдим гојнуна, мәктәб!

ӘН УЧА БИНАЈАМ

Бир шәһәрдә ән уча,
Ән нәһәнк бир бинајам.
Варлығым даш олса да,
Санырам—бир Анајам.
Вардыр исти гучағым,
Вардыр одум, очағым.
Ијирми мәртәбәјәм,
Санки бир гәсәбәјәм.
Пиллә-пиллә учалыб
Јахшы ишләр көрмүшәм,
Исти ана гојнумда
Һамыја јер вермишәм,
Отагларым вар мәним,
Чырагларым вар мәним.
Елә бир ана кими
Һамыја көз гојурам,
Мәһрибан инсанлары
Туфандан горујурам.
Лифтим санки илдырым,
Дил ачар:—Кәлин, минин,
Бирчә анда галдырым.
Пәнчәрәләр көзләрим,
Ејванларса сөзләрим.
Ән уча бир бинајам,
Һәм бина, һәм Анајам.

РЭНКБЭРЭНК ИШЫГЛАР

Шәһәр үстә енән кими
Ахшам чағы,
Кәлин бахын, ашыб-дашыр
Саһил бағы.
Улдуз-улдуз чилчыраглар
Бу саһилдә
Рәнкбэрәнк бир бојунбағы.
Бир зәнчирдир
Узун ишыг силсиләси,
Көјдә ачыб
Рәнк-рәнк јанан
 күл дәстәси.
Бу, нә көзәл силсиләдир,
Һәр зәррә нур,
 бир лаләдир!
Далғалары јара-јара
Кәми кедәр узаглара.
Ордан бахын,
Саһил олар чичәк-чичәк.
Һөрүлүбдүр
Улдузлардан мин-мин чәләнк.
Бу чичәкләр,
Бәр-бәзәкләр,
Бу чәләнкләр
 пар-пар јанар,
Јана-јана
Ајна суда рәгс еләјиб
 ишыгланар.
Фүсункардыр
Күл гучағы, нур гучағы,
Узандыгча көзәллијин
Нә учу вар, нә бучағы.
Ахшам вахты

Јерә ениб
Санки јүз-јүз көј гуршағы.
Ахшам чағы,
Нағыллашар,
Ашар-дашар,
Көзәлләшәр саһил бағы.
Дојмаз адам
Сејр етмәкдән
Чичәк-чичәк ишыглары,
Бу ал-әлван,
Бу рәнкбэрәнк ишыглары!

ЧӘКМӘЧИ

Сәнәткарам,
Чәкмәчијәм, адым Әли.
Сөһбәтләрим
Нағылвари, шән, мазәли.
Кичик достум,
Сән һеч заман фикир чәкмә,
Лазым олса,
Сифариш вер, тиким чәкмә.
Дарыханда,
Нә вахт десән, кәл јаныма,
Тиндә олан
Бапбалача дүканыма.
Дост олмушуг,
Сөһбәтимиз тутур бизим,
Кечә-күндүз
Әлимдәдир ијнәм, бизим.
Мәһәлләмиз
Јарашыглы, бөјүк, кениш,
Вахтым јохдур,
Ашыб-лашыр башымдан иш!

Чох бөјүкдүр
Мәһәлләмиз: бәли, бәли,
Евләр уча,
Доггуз, он бир мәртәбәли.
Сәс-күј салан
Ушагларла олмаз арам,
Ики алан
Ушаглары данлајырам:
Бир гыз кәлир:
—Јамајыныз бу чәкмәми.
Сонра она
Тәзә рәнк дә чәкин, әми.
—Һәлә дајан,
Де, нечәдир гијмәтләрин?
—Дөрддүр, бешдир...
—Сағ ол, гызым, мин афәрин!
Сәсләјирәм
Ушаглары: Ариф, Сәлим,
Һардасыныз,
Чәкмәнизи кәлин, силим.
Ким кечирсә,
Салам верир һамы мәнә,
Салам верир
Ушаг, чаван, баба, нәнә.
Чәкмәчијәм,
Садә, ади сәнәтим вар,
Амма мәним
Нечә бөјүк һөрмәтим вар.
Кичик достум,
Дарыханда кәл јаныма,
Тиндә олан
Бапбалача дүканыма!

ЛАЛӘ ЧИМИР ҺОВУЗДА

Лалә дәнизә бахыр,
Көрүр ләпәләр ахыр...
Һај-күј салыр бәс нәдән?
Демә, кичик гыз горхур
Ашыб-дашан ләпәдән.
Ләпә онун өнүнә
Кәлиб ағ сүфрә ачыр,
Лалә:—Ај аман—дејә
Горхуб узаға гачыр.
Бир гаја вар саһилдә
Дәјирми, фәтир кими.
Ортасы бир аз дәрин,
Көрүнүр тәндир кими.
Ләпәләр ахыб долуб,
Јахшыча һовуз олуб.
Лалә бахыр һовуза,
Һовуз хош кәлир гыза.
Өзүнү суја атыр,
Севиниб әл-гол атыр,
Ләпәләнән суларда
Каһ чыхыр, каһ да батыр.
Гышгырыр:—Нә јахшыдыр!
Сулары гарышдырыр.
—Мән балығам, балығам,
Үзүрәм, һеј үзүрәм.
Мән гајығам, гајығам,
Үзүрәм, һеј үзүрәм!—
Беләчә дејә-дејә
О, башлајыр үзмәјә.
Бүтүн һовуз боју гыз,
Шаппылдадыр сују гыз...
Үздүкчә, ојнадыгча
Нә аләм вар бу гызда,

Намы чимир дәниздә,
Лалә чимир новузда.

УШАГ БАҒЧАСЫ ЈАЈДА

Дәнизин саһилиндә
Јарашыглы бағча вар,
Бурда галыр, динчәлир
Кечә-күндүз ушаглар,
Нәғмәләрлә, күнәшлә
Ачылыр һәр сәһәри.
Шән кечир, көзәл кечир
Онларын јај күнләри
Гачырлар, ојнајырлар
Чардагларын алтында,
Чәтир кими ачылан
Будагларын алтында.
Машын, гатар сүрәнләр,
Гумдан евчик гуранлар,
Тәјјарәчи оланлар,
Кешикчи тәк дуранлар.
Новуздан су кәтириб
Төкән кими ләкләрә,
Севинч нуру ахырды
Балача үрәкләрә.
Бурда күлләр, чичәкләр,
Әјләнчәләр, ојунлар,
Күнләр елә шән кечир,
Бурда дарыхмыр онлар.
Дәниз, о мави дәниз,
Нә көзәлдир, билсәниз!
Истәр сәһәр чағында,
Истәр ахшам чағында,

Чимирләр шән ушаглар
Ләпәләр гучағында.
Тоггушуб далғаларла
Сују шаппылдадырлар,
Әлван-әлван топлары
Бир-биринә атырлар.
Инчи кими әтрафа
Сычрајыр ағ дамчылар,
Бир сәринлик кәтирир
Шәффаф, парлаг дамчылар.
Дәниз, о мави дәниз,
Нә көзәлдир, билсәниз!
Көз јашы тәк дупдуру,
Дүшүр күнәшин нуру
О ајна синәсинә,
Дәниз дә һејран олур
Ушагларын сәсинә.
Күнләр кечир мә'налы,
Көзәл, хошбәхт, фираван,
Бу шән јај күнләрини
Унутмазлар печ заман!

СЕВИРИК ТӘБИӘТИ

КӨРФӘЗДӘ

Көрпүдән кечиб
Көрфәзә ендим,
Балача, көзәл
Гајыға миндим.
Сүрдүм гајығы
Адаја сары,
Гајыг астадан
Бөлдү сулары.
Сакитдир сулар
Көзәлдир көрфәз,
Бу көзәллији,
Кәзмәјән көрмәз!
Жамјашыл сулар
Бир шүшә кими,
Сых-сых гамышлар
Бир мешә кими.
Јувалара бах,
Папаға бәнзәр.
Еләси вар ки,
Јумаға бәнзәр.
Сакитчә үзүр
Бир дәстә ағ газ,
Сүрдүјүм гајыг
Онлара чатмаз.
Бәрк сүрдүм, анчаг
Јолу итирдим,

Гамышлығын лап
Ичинә кирдим.
Нүркүб гајыгдан
Горхуб гајыгдан,
Учдулар гушлар,
Бу гамышлыгдан,
Сәрин, хош һава
Кәтирир сулар,
Ағ-ағ чичәкләр
Битирир сулар.
Галхыб нечә дә
Отлар бој атыр,
Суларын үстә
Чәмән јарадыр.
Гагајылардыр
Сәс салыб учан,
Ганадларыны
Суларда ачан.
Көрфәз бојунча
Нә гәдәр гуш вар!
Бахыб онлара
Чәкирәм авар.
Сүрдүм гајығы
Дәнизә сары,
Көрдүм узагдан
Балыгчылары.
Бүтүн гушларын
Мәскәни көрфәз,
Һеч унутмарам
Мән сәни, көрфәз,
Көзәллијини
Кәзмәјән көрмәз!

КЭНДЭ КЕДЭНДЭ АХШАМ

Кедирдим кэндэ
Бир ахшам чагы,
Кечмэли идим
Уча бир дагы.

Сакит чыгырла
Јохуша галхдым,
Бу уча јердэн
Этрафа бахдым.

Һәр јан јатырды
Сүкут ичиндэ,
Галмышды ај да
Булуд ичиндэ.

Кэдәр бүрүдү
Мэни бир анлыг,
Чүнки бу дагы
Тутду гаранлыг.

Бу гаранлыгда
Кетдим, һа кетдим,
Бу вахт јахындан
Бир сәс ешитдим.

Дајандым, мэни
Бир горху алды,
Нијэ даным ки,
Рэнким саралды.

Сәс јенә кэлди,
Көрәсэн, нә вар?
Бәлкә гаршыма
Чыхыб чанавар?

Бу заман бирдэн
Ај чыхды үзә,
Этраф нурланыб
Дөндү күндүзә.

Һәр тәрәф чимди
Сүд ишығында,
Дағ да көрүндү
Јарашығында.

Көзэллик верди
Ишығы ајын,
Олду учурум,
Дәрә апајдын.

Һәр јан санки ағ
Түлә бүрүндү,
Јол да көрүндү,
Қол да көрүндү.

Кетдим јолуму,
Башланды ениш,
Һәр тәрәф сәссиз,
Һәр тәрәф кениш...

Ишыг сәпилди
Јенә һәр јерә,
Бүрүндү этраф
Ағ шәфәгләрә.

Унутдум даһа
Сәси, горхуну,
Көрдүм кәлмишәм
Јолун чохуну.

Севинч ичиндә
Ендим ашағы,
Јолдашым олду
Ајын ишығы.

Бу көзәллијә
Бахдым, дојмадым,
Кетдим јолуму,
Горху дужмадым.

НӘҲӘНК АҒАЧ

Нәһәнкдир тут ағачы,
Гәшәнкдир тут ағачы.
Бир будағы узаныб,
Гоншу баға чатыбдыр
Онун башга будағы
Дамымыза јатыбдыр.
Ағач—меһрибан гоча,
Әјилиб бир балача.
Дуруб фикирли, јорғун,
Көвдәси галын, јоғун...
Будаглар голлар кими
Еви гучаглајыбдыр
Ону гардан, јағышдан
Горујуб сахлајыбдыр.
Елә ки, тутлар дәјир,
Дүшүб алныма дәјир...
Тез чыхырам һасара,
Һасардан будаглара;
Будагдан тута-тута,
Һасардан кетдим тута.

Бахырам бу тутлара:
Бу тутларын һәр бири;
Јумру, халлы, ағ, ири...
Ағач бир чәтир кими
Бир аз силкәләндими
Саплағындан үзүлүр,
Тутлар јерә төкүлүр.
Нәһәнкдир тут ағачы,
Гәшәнкдир тут ағачы
Елә бил јашыл рәнкли
Чичәкдир тут ағачы.

АНАСЫЗ

Зәриф, балача
Көзәл бир дајча
Нә вахтдыр даһа
Кәзир тәк-тәнһа.
Ахы нә олуб,
Анасы һаны?!
О јалгыз гојуб
Нијә дајчаны?!
Кәзир обаны
Гаш гаралыпча,
Анасы һаны,
Тапмајыр дајча.
Гышда гопанда
Күчлү бир туфан,
Ана туфанда
Учмуш гајадан.
Дајча кишнәјир,
Көрән, нә дејир?!

Дәрд чәкир һәр күн
Анасы үчүн!
Гәмлидир онун,
Нәмлидир онун
О вахтдан бәри,
Ири көзләри!
Анасы билир
Һәр аты дајча,
Одур ки, кедир
Онун далынча.
Бир күн обадаң
Атлылар өтдү.
Дајча јахыңдан
Онлары көрдү.
Дәрһал јүјүрдү.
Атлылар кетди,
Уча дағларын,
Далында итди
Бу атлыларын
Кетди далынча
Кетди о дајча.
Она атлылар
Даш да атдылар
Гајытсын дејә.
Анчаг дөнмәди
Дајча керижә.
Кетди атлылар,
Дајча да кетди,
Дағлар далында,
Сых-сых думанда
Итди атлылар,
Дајча да итди.
Кедиб сәһәри
Ону бир чобан
Гајтарды кери

Башга обадаң.
Зәриф, балача
Көзәл бир дајча
Дәрд чәкир һәр күн
Анасы үчүн.
Гәмлидир онун,
Нәмлидир онун
О вахтдан бәри,
Ири көзләри!

АҖЫ ҺАРА ТӘЛӘСДИ?

Нәрилдәјиб бир ајы
Тәләсиб кечди чајы.

Сонра сүр'әтлә гачды,
Јасты тәпәни ашды.

Раст кәлди каһ марала,
Раст кәлди каһ чаггала.

Каһ да ки чанавара...
Һеч бахмады онлара.

Чығырдан, јолдан өтдү,
Тиканлы колдан өтдү.

Һәм јөлчуну көрмәди,
Һәм овчуну көрмәди.

Зыға, палчыға батды,
Бөјүк гајаја чатды.

Дәрһал чыхды јухары,
Гачды каһаја сары.

Көрмәди доған ајы,—
Тәләсирди бу ајы.

Јувасынын јанына,
Баласынын јанына...

ГОЗ АҒАЧЫ ЧЫРПЫЛЫР

Гоз ағачы чырпылыр,
Санки ағач чырпыныр.
Титрәјир будаглары,
Титрәјир јарпаглары.
Бу, нә көзәл мәнзәрә,
Гоз төкүлүр һәр јерә.
Будаглара тохунур
Таггатаг,
Гозлар үстә төкүлүр
Шаггашаг,
Бә'зән дә баша дәјир,
Бә'зән дә даша дәјир
Чаггачаг,
Јерә дүшүр таппатап,
Арха дүшүр шаппашап.
Су апарыр гозлары,
Севиндирир гызлары.
Көрүр, гозлар горхудур
Архда чимән газлары.
Гозлар ахыр, нә ахыр
Су үстә чыха-чыха.

Гызлар гачыр, нә гачыр,
Онлары јыға-јыға.
Ағ сүфрә—булудларын
Үстүнә гоз чырпылыр,
Онлар бә'зән отларын
Арасындан тапылыр.
Ағачдан гоз төкүлүр,
Оғлан күлүр, гыз күлүр.
Сүфрәни кениш ачын
Гоз төкүлән ағачын
Көр нә гәдәр бары вар,
Бир анбар гозлары вар.
Ағач јенә чырпылыр,
Дөнә-дөнә чырпылыр.
Гоша-гоша гоз јағыр
Оғлан јығыр, гыз јығыр.
Һәр гоз—зәһмәт әсәри,
Бир дамчы алын тәри.
Гоз пајланыр бир кисә,
Зәһмәт чәкән һәр кәсә.

ДАҒ КӘНДИНДӘ ГЫШ

Көрмүсүнүз ағ кәнди?—
Гарда итиб дағ кәнди.
Јағыр көјүн бары гар,
Мәһәллә гар, бары гар.
Итиб гарын ичиндә
Дамлар, јоллар, чығырлар!
Од јанаглы ушаглар
Тәпәләрә чыхырлар,
Хизәклә сүрүшүрләр,
Јарғанлара дүшүрләр.

О дағ гардыр, бу дағ гар,
Нечә-нечә будаг гар.
Ојнадыгча бу гарда
Севинч тапыр ушаглар.

СЕВИНИРӘМ

Севинирәм
гызыл баһар кәләндә,
Чөлләр, дүзләр
ишыгланыб күләндә.
Севинирәм
күл-чичәкләр ачанда,
Күнәш бол-бол
һәр јана нур сачанда.
Мө'чүзәдир
нар ағачы,—бир чыраг!
Алмаја бах,
армуда бах,—ағаппаг.
Севинирәм
гушлар нәғмә дејәндә,
Мешә, чәмән
тәптәзә дон кејәндә.
Чанлананда,
бәзәнәндә будаглар,
Нахыш-нахыш
олан заман јарпаглар,
Севинирәм
дәјишәндә дағ-дәрә,
Әлван-әлван
рәнкләрә бах, рәнкләрә!
Нә көзәлдир
бу рәнкләрин боллуғу,

Ишыгларын,
чичәкләрин боллуғу.
Бирдән-бирә
шимшәк чахыр, нә чахыр,
Көј тутулур,
јағыш јағыр, нә јағыр.
Рәгс башланыр,
асиманда елә бил,
Курулдајыр
каһ нағара, каһ тә'бил.
Севинирәм
јаныб шимшәк чаханда,
Көј курлајыб
исти јағыш јағанда,
Јағыш кәсир...
үзә күлүр чөл-чәмән,
Вәләс, палыд,
ағчагајын, јасәмән.
Һәр күн артыр
гызышдыгча һавалар,
Будагларда,
ејванларда јувалар.
Узаглардан
дујуб, көрүб баһары,
Дәстә-дәстә
кәлир дурна гатары.
Севинирәм
гызыл баһар кәләндә,
Чөлләр, дүзләр
ишыгланыб күләндә.
Чүнки баһар
мәнә баһар кәтирир,
Хош дујғулар,
Хош арзулар кәтирир!

БИР ЧАЈ АХЫР

Бир чај ахыр,
Елэ курдур,
Һәр дамласы
Санки нурдур.
Чох узагдан
Ахыб кәлир,
Уча дағдан
Ахыб кәлир.
Дәјә-дәјә
Даға-даша,
Ахыб кәлир
Даша-даша.
Бир нәғмәдир
Онун сәси,
Күлә дөнүр
Һәр гәтрәси.
Сакит-сакит
Ахыб кечир,
Кәндимизә
Бахыб кечир.
Ахыр һәр күн,
Һәр ај, һәр ил,
Бу чај ади
Бир чај дејил.
Һамы үчүн
Бир сәһрдир,
Бир нағылдыр,
Бир ше'рдир!
Кәндимизин
Шаһ вүгары,
Нәғмәкары,
Әтирлидир
Күлаб кими,

Мә'налыдыр
Китаб кими.
Бир чај ахыр...
Елэ курдур,
Һәр дамласы
Санки нурдур!

ДАҒ ҮСТҮНДӘ БАҒ

Нә көзәлдир, бах,
Дағ үстүндә бағ.
Һәр јан долудур
Чичәклә, күллә,
Бу көзәл јерә
Галх пиллә-пиллә.
Кеч дөнкәләрдән,
Кәз мејданлары,
Мешә кимидир
Хијабанлары.
Фәвварәси вар,
Гајыглары вар,
Тәјјарәси вар,
Нағыллашдырыб
Бурда һәр јери,
Фырланғычлары,
Јелләнчәкләри.
Бурда ујујур,—
Ады-саны нур,
Елин әзизи,
Гәһрәман Һәзи!
Бурдадыр көзәл,
Уча бир һејкәл.

Намы—һәр јердән
Көрүр һејкәли,
Күнәшә чатыр
Кировун әли!
Галха биләрсән
Ән уча јерә,
Баха биләрсән
Бүтүн шәһәрә.
Үфүгләр әлван,
Шәфәгләр әлван.
Бах күчәләрә,
Бир дә евләрә,
Көј синәсини
Ачмыш Хәзәрә.
Һәр күчә—бир чај,
Һәр ев—бир чичәк.
Бакы көрүнүр
Овуч ичи тәк.
Нә көзәлдир бах,
Дағ үстүндә бағ!

СӘҺӘР ЛӨВҺӘСИ

Надир чимәндә
Ләпәдәјәндә
Бахды дәнизә,
Көрдү мө'чүзә.—
Дајаныб күнәш
Она чох јахын.
Дәниздә атәш,
Дәниздә јанғын.

АЛТЫАҒАЧ

Көзәл јердир Алтыағач,
Дөрд тәрәфи ағач, ағач...
Башдан-баша һәр јери кәз,
Чәмәнләри, дүзләри кәз!
Әјил, су ич булаглардан,
Мејвәләр дәр будаглардан.
Бурда нәһәнк гаја варды,
Булудлара учаларды.
Үстү ағач, алты ағач,
Үстүндә дә алты ағач,
Алтында да алты ағач.
О замандан бу јерләрин
Ады галды Алтыағач!
О замандан бу чөл, јамач,
Башдан-баша олду ағач!
Мешәләри елә дәрин,
Елә бөјүк,
 елә сәрин,
Көбәләклә,
Күл-чичәклә
Кәпәнәклә
 гојну долу,
Зирвәләрдә итир јолу.
Булудлары дәстә-дәстә,
Кәлиб дурур дағлар үстә.
Кәнд үстүнә енир бә'зән.
Шимшәк олуб динир бә'зән,
Көрдүм бурда ушаглары,
Бапбалача гонаглары.
Ојнајырлар
Даға-даша чыха-чыха,
Каһ чижәләк,
Каһ көбәләк,

Каһ да чичәк

җыға-җыға

Бири дурур булаг үстә,
Бири галхыр будаг үстә.
Чәмәнликдә җатыр бири,
Дағ башына чатыр бири...
Гонаг кәлсән,
Башдан-баша һәр җери кәз,
Чәмәнләри, дүзләри кәз!
Көзәл җердир Алтыағач,
Дөрд тәрәфи ағач, ағач!

МЕШӘҖӘ ЈАҒЫШ ЈАҒЫР

Долу тәк ағыр-ағыр
Мешәҗә җағыш җағыр.
Јарпаглардан сүзүлүр,
Будаглардан сүзүлүр.
Мешәнин һәр җанында
Инчи кими дүзүлүр.
Сејр ет һәр бир дамланы,
Һејран гојур адамы.
Нәғмә кими сәсләнир
Мешәнин җашыл дамы.
Јағыш җағыр шырһашыр,
Елә бил ки, дил ачыр:
«Мешәни әзизләрәм,
Һәр җери тәмизләрәм.
Бөчәкләр сусамышды,
Чичәкләр сусамышды.
Сусамышды дәрәләр,

Отлар, күлләр, пөһрәләр.
Мәним үчүн мешәҗә
Су сәпмәк хош бир ишди,
Көрүн, нә гәдәр ағач
Чимә-чимә су ичди!
Јағдым, о гәдәр җағдым,
Бу инчи дамлалары
Сонра бир җерә җығдым,
Јығыб дәрә бојунча
Ахдым, чај олуб ахдым».
Јағыш җағыр шырһашыр,
Санки нағыл данышыр.
Бир-биринә тохунан
Јарпаглар пычылдашыр.
Һава сојујур бир аз,
Һава гаралыр бир аз,
Һәр җанда мирвари вар,
Һәр җанда инчи, алмаз.
Онлара әл вуранда
Әлиндә һеч нә галмаз.
Бүтүн мешә бојунча
Јағыш җенә кур җағыр,
Нәһәнк күнәш әријиб,
Улдуз-улдуз нур җағыр.
Ахдыгча ашыр-дашыр,
Шырыл-шырыл дамлалар,
Бу мешәҗә җарашыр
Јашыл-јашыл дамлалар.
Сәринлик јаја-јаја
Сулар ахыр шырһашыр.
Јағыш нәғмә охујур,
Јағыш нағыл данышыр.

АҒАЧ ВӘ УШАГ

Бир ағачдан јерә сары
Салланмышдыр ири будаг.
Алма долу, јарпаг долу,
Бу будаға бахыр ушаг,
Будаг елә әјилиб ки,
Лап аз галыр дәјсин јерә.
Онун әли чатса белә,
Чүр'әт етмир алма дәрә.
Нә гәшәнқдир бу алмалар:
Каһ гырмызы, каһ да сары,
Ағач санки «Көтүр» дејә
Узатмышдыр алмалары!

ГЫЗЛАР БОХЧАСЫ ЧИЧӘЈИ

Дағ әтәји баһарын
Ән көзәл бағчасыдыр,
Тәзә бир күл көрүрәм,
Бу, гызлар бохчасыдыр.
Бир балача кол үстә
Јарпаглар атлас кими,
Чичәкләри гызарыр
Јетишән килас кими.
Бунлар алова дөнүр,
Күндән-күнә алланыр,
Гашында јагут олан
Сырға кими салланыр.
Шәфәг рәнкли гармона
Бәнзәдирәм бу күлү.
Бәлкә кичик китабдыр,
Гызыл чилдә бүкүлү?!

Ачыланда пајызда
Ичиндә нә көрүнүр,
Јохса гызыл бир үзүк,
Јохса инчи, јохса дүрр?!
Ачылдыгча гатлары
Бирләшиб дүмдүз олур.
Гәрибәдир, бу чичәк
Бешкушә улдуз олур.
Бу гызлар бохчасындан
Гызлар дәстә бағлајар,
Онлары китабларын
Арасында сахлајар.

САҢИЛ БАҒЫНДА ГЫШ

Саһил бағы... Бурда гыш
Ағ-ағ чичәкләр ачмыш.
Нә из вар, нә чығыр вар,
Гар үстүнә јағыр гар!
Һәр тәрәф гара батыр,
Ағ бир нағыл јарадыр!
Гар фырлана-фырлана,
Нур кими јана-јана,
Ағ-ағ ноғуллар кими
Сәпәләнир һәр јана.
Јашыл сөјүдләр һаны?!
Көјләрин дәјирманы
Бәлкә дә дән үјүдүр,
Сөјүдләр дә үшүјүр,
Бүрүнүр ағаппаг күркә,
Дөнүр Шахта бабаја.
Фырланғычлар да јохдур,
Јелләнчәкләр дә јохдур,

Ахы јаман сојугдур!
Көрүнмүр һеч лиман да,
Итиб гаты думанда.
Фырланыб ағыр-ағыр
Гар јағыр, һеј гар јағыр!
Бәзәјир бу јердә гыш
Һәр јери нахыш-нахыш!
Јерә ағ сүфрә атыр,
Мин көзәллик јарадыр.
Јарадыр гар рәгсини,
Сөзүнү, нәғмәсини...
Бир ушаг кәлиб чыхыр,
Ачыр бурда илк чығыр.
О һечә дә гочагдыр,
Гочаг, зирәк ушагдыр.
Гачыр дәнизә сары,
Гызарыр јанаглары.
Кәлир фоточу оғлан
Шәкил чәкир узагдан.
Чәкир гышын гарыны,
Сөјүд ағачларыны.
Фырланыб ағыр-ағыр,
Гар јағыр, һеј гар јағыр!
Кәлиб сејр едир гары,
Бу саһилә бир гары.
Һара бахырсанса ағ,
Һава мүлајим, јумшаг...
Адамла долур саһил,
Ағ баһардыр бу фәсил.
Гар фырлана-фырлана,
Сәпәләнир һәр јана.
Бу саһил бағыны гыш,
Бәзәјир нахыш-нахыш!

НАҒЫЛЛАР

КӘПӘНӘК КӨЗӘЛЛИЈИ

Сәһәр тездән дан јери
Әлван рәнкә бојанды,
Јаваш-јаваш Кәпәнәк
Јухусундан ојанды.
Јујунду сүбһ шһиндә,
Даранды сүбһ мһиндә.
Ачылды ганадлары,
Учду чәмәнә сары.
О, каһ отдан рәнк алды,
Каһ булуддан рәнк алды.
Илк парлајан шәфәгләр
Үзәринә сәпди зәр,
Ганадлары ал олду,
Ал рәнкдән хал-хал олду.
Кечди мејвә бағындан,
Кечди көј гуршағындан.
Гонанда бир будаға,
Көрдү јатыр бир Гарға.
Горхуб бу јердән гачды,
Гарға көзүнү ачды.
«Бу кимдир, еһ, Кәпәнәк,
Гојмаз јатаг, динчәләк?!»
Дејинди һирсли, дилхор,
Јатды јенә дә хор-хор.
Кәпәнәк уча-уча,
Јамјашыл, бөјүк, уча
Бир ағача јан алды,

Ағача һејран галды.
Чүнки о күчлү, мөһкәм,
Әзәмәтли, мөһтәшәм...
Кәпәнәк каһ дајанды,
Каһ ағачы доланды.
Рәнк алды будаглардан,
Рәнк алды јарпаглардан.
О, рәнки рәнкә гатды,
Учду, чәмәнә чатды.
Рәнк-рәнк јанырды чәмән,
Ишыгланырды чәмән.
Кәлди Гарғанын сәси,
Дүшдү гара көлкәси.
Чәмәнә бахды Гарға,
Өзүндән чыхды Гарға.
Бирдән итди Кәпәнәк,
Һара кетди Кәпәнәк?!
Көзәл күлләр ичиндә
Күл тәк битди Кәпәнәк.
«Һара бахырам чичәк,
Нечә олду Кәпәнәк?!
Чәмән үстә енсә дә,
Күл кими кизләнсә дә
Мән ону көрәчәјәм,
Вајыны верәчәјәм.
Еһ, елә рәнкдир иши,
Бәзәк-дүзәкдир иши.
Рәнк ичиндәдир өзү,
Јенә дә дојмур көзү.
Әлимдән гача билмәз,
Һеч јерә уча билмәз».
Кәпәнәк чох шән иди,
Мәскәни күлшән иди.
Шүа гызыл бир низә,
Санчылмышды нәркизә.

Нәркиз деди: «Кәпәнәк,
Бујур, гонаг кәл бизә».
Нәркиз—көзәл, ағ, сары,
Әјилди она сары.
Һәр чичәкдән тәзә рәнк
Көтүрүрдү Кәпәнәк.
Күлләрә гона-гона,
Кирирди дондан дона.
Ону өпдү дағ күлү,
Бу дағларын ағ күлү.
Ал гырмызы гәрәнфил
Јанан көздү елә бил.
Ағы бир овуч булуд,
Узат, әлләриндә тут.
Долчаја бәнзәр занбаг
Башдан-баша ағаппаг.
Кәпәнәк күлә-күлә
Гонанда гызылкүлә
Көз-көз јаныб утанды
Күлләрин ән инчәси.
Јухусундан ојанды
Онун көрпә гөнчәси.
Гөнчә—кичик дан јери,
Шәфәг-шәфәг ачылды,
Гызылы ләчәкләри
Вәрәг-вәрәг ачылды.
Баха-баха чәмәнә
Гарға учурду јенә.
Һардадыр бу Кәпәнәк,
Мән ону тапым көрәк.
Һарда олса, мән кедим,
Тапыб ону мәһв едим».
Кәпәнәк күлә гонду,
Һејрәтдән јенә донду.
Гарғадан һеч горхмады,

Она сары бахмады.
Зәриф чијинләриндә
Этирли рәнк дашыды,
Бу дүнја үзәриндә
Азад, хошбәхт јашады.
Бу чәмәндә бирчә рәнк
Көздән кәнар гојмады,
Өзү көзәл Кәпәнәк
Көзәлликдән дојмады.
Елә ки, күлләр солду,
Кәпәнәк дә јох олду.
Битди өмүр карваны.
Анчаг дүнја јашады,
Аз олса да, дүнјаны
Дуја-дуја јашады.
Кәзди, көрдү һәр јери,
Дујду көзәлликләри.
Күлләр һәјаты олду,
Руһу, ганады олду.
Гарға јенә јашајыр
Өз гара плашында,
Елә һеј гарылдајыр
Гоз ағачы башында!

МЕШӘДӘ ЗАВОД

1

Мешә...
Уча ағачлар,
Бурда бөјүк завод вар.
Ағачлар арасындан

Көјә галхыр
Бир гүллә,
Гүллә башында шө'лә,
Санки
Көјүн үзүндә
Јаныр бир топа лалә.
Дәринликдән узанан
Тәк бир чығыр
Көрүнүр.
Чығыр кедир,
Ағарыр,
Бир арх кими сүрүнүр.
Нә сәмир вар,
Нә дә сәс,
Ким олур заводда бәс?!
Заводу
Тәрк едән јох,
Бура кәлиб кедән јох...
Чығыр
Гол-ганад атыр,
Кетдикчә бахын она,
Кәлиб,
сүрүнүб чатыр
Заводун гапысына.
Гапы јанында
Бир шир,
Саға-сола кәзишир.

2

Күрән, гара, ағ
Бир дәстә оғлаг
Һамысы зирәк,
Һамысы гочаг...
Атылыб-дүшүб

Шәнләнирдиләр,
Ојнајыб, гачыб
Әјләнирдиләр.
Күлән, севинән
Бу оғлағларын
Одду нәфәси,
Чохду онларда
Көрмәк һәвәси,
Кәзмәк һәвәси.
Мешә көрдүләр,
Чәлд јүјүрдүләр.
Сәһрли кәлди
Онлара мешә,
Көзәлди бурда
Һәр јан, һәр кушә.
Кетди оғлағлар,
Кетди гочағлар,
Дәрин мешәдә
Итди гочағлар.
Кечиб һәр јердән,
Көрәндә бирдән
Заводу онлар,
Дајаныб, бахыб
Шад олду онлар.
Кәләндә јахын:
—Аман... Шир... бахын...
Дејәрәк бири,
Көстәрди шири.
Дајансалар да
Бу шән оғлағлар,
Һеч горхмадылар
Ширдән гочағлар.
Бирдән деди шир:
—Фикриниз нәдир?!
Заводу көрмәк

Истәјирсиниз,
Ичазә кәрәк
Аласыныз сиз.
—Ичазә?!
Кимдән?!
Нијә ичазә?!
Инанмырсыныз
Јохса ки, бизә?!
Гәзәбләнди шир,
Тез дилләнди шир:
—Һөрмәт вар биздә
Гонағ кәләнә,
Кедин, көрүнүн
Ағачдәләнә.
Һәр шеји билән
Бир ағачдәлән
Дартыб өзүнү
Дәстәји алды,
Сүзүб көзүнү
Филә зәнк чалды.
—Гонағлар кәлиб,
Оғлағлар кәлиб.
Заводу кәзмәк,
Заводу көрмәк
Истәјир онлар,
Ичазә олар?!
Фил деди бәркдән,
—Һә, разыјам мән...
Сусду бу ара,
—Шәртими анчағ
Дејин онлара.
Һај-күј саланлар,
Дәчәл оланлар
Едилсин кәнар!

Бахды оғлаглар
 Бири-биринә,
 Бахды гочаглар
 Бири-биринә.
 Бир оғлаг варды
 Балача, көзәл,
 Анчаг чох шулуг,
 Әркөјүн, дәчәл.
 Ојун ачарды,
 Бахмазды сөзә,
 Елә гачарды
 Чәмәнә, дүзә.
 Халына көрә
 Халлыјды ады.
 Нәјисә дујуб
 Сакит олмады
 Димдик сахлајыб
 Гулагларыны,
 Јерә бәрк вурду
 Ајагларыны.
 Јалварды:—Мә, мә...
 Сөз верирәм, мән...
 Сөз верирәм ки,
 Дәчәл олмајым,
 Сәс-күј салмајым.
 Оғлаглар бахды
 Бири-биринә,
 Гочаглар бахды
 Бири-биринә.
 Јенә дә Халлы
 Јалварды:—Мә, мә...
 Сөз верирәм, мән!
 Чәлд ағачдәлән

Дартыб өзүнү
 Дәстәји алды,
 Сүзүб көзүнү
 Ширә зәнк чалды:
 —Ач гапылары
 Гонаглар үчүн,
 Ач гапылары
 Оғлаглар үчүн!
 Халлы каһ горхду,
 Каһ да бүзүшдү,
 Инди севинди,
 Атылды, дүшдү.

Ирәлијә
 Гачды шир,
 Гапылары ачды шир.
 Чәкилиб
 Бир кәнара,
 Јол верди оғлаглара.
 Балача, көзәл,
 Әркөјүн, дәчәл
 Оғлаг хәјала далды,
 Буна көрә дә
 Бир аз керијә галды.
 Бирдән ајылан кими,
 Чумду ирәли,
 Горхуб
 Елә чумду ки,
 Олду күлмәли.
 Гапыдан кечиб,
 Қирән кими ичәри,
 Долду севинчлә
 Ири, гәшәнк көзләри!

Кениш,
Бөжүк
бир һәјәт,
Һамыда доғду һејрәт.
Һара бахырсан
Крандыр, кран,
Кан жүк галдыран,
Кан жүк апаран.
Бөжүк һәјәтдән
Кечир машилар,
Кечир вагонлар,
Бирчә ан белә
Дајанмыр онлар...
Машины кәләндә
Чашды оғлаглар,
Гатар кәләндә
Гачды оғлаглар...
Јаман итирди
Халлы өзүнү,
Горху ичиндә
Дөјдү көзүнү.
Һамы өз јериндәјди,
Һәр кәс бир иш көрүрдү,
Әлиндә бир сүпүркә
Довшан јер сүпүрүрдү.
Түлкүјә, бах,
Түлкүјә,
Түлкү машины сүрүрдү.
Гачырды гарышгалар,
Онларда дағ күчү вар.
Бурда јашајырдылар,
Бору дашыјырдылар.
Фынхырыб
Кәлди доуз,
Ишләр кетмирди өнсуз.

Дик тутараг
Бурнуну,
Јерә салды боруну.
Сөјләди чанавара:
—Достум, кәзмә авара...
Көмәк елә сән бары,
Кәл, дашы борулары.
Чанавар гачды, кетди,
Онлара көмәк етди.
Бахыб сејр едирдиләр
Оғлаглар һәр бир јери,
Бөјүмүшдү онларын
Һејрәтиндән көзләри.
Бу заман,
Нә олуб,
аман!
Оғлагларын үзүндә
Доғду
Тәлаш,
һәјәчан!
Чүнки Халлы
итибдир,
Көрән,
һара кедибдир?!
Јолуну чашбаш салыб,
Һарда, ләнкијиб галыб?!
Бу Халлы
һаны, һаны,
Ахтардылар Халлыны.
Бирдән-бирә кәсилди
Машиларын арасы,
Көрдүләр ки,
Кенгуру
Сүрүр әл арабасы.
Көрдүләр,

Арабада
Эјләшиб бизим Халлы,
Анчаг бир аз
 кәдәрли,
Дүшүнчәли,
 хәјаллы,
Сәсләјән кими ону
Халлы атылыб дүшдү,
Достларынын јанына
Гачыб бир-бир көрүшдү.
Тәмкинлә,
 арам-арам
Бу вахт чөлә
Чыхды фил,
Хортумуну
Узадыб
Оғлаглара бахды фил.
Деди:
—Ај гонаглар, сиз,
Бизә хош кәлмисиниз!

5

Башга бир шө'бә,
Собада шө'лә.
Көзүндә ејнәк,
Ишләјир инәк.
Бузовлар она
Еләјир көмәк.
Бөјүк заводда
Илдырым чахыр,
Поладдыр одда,
Су кими ахыр...
Габлара долур

Күнәшин нуру,
Сојујуб олур
Узун бир бору.
Ајылар кәлир
Онлары бир-бир
Апарыб кедир.
Халлы сөһбәтә
Тутду инәји,
Алды һөрмәтлә
Ондан ејнәји.
Севиниб дәрһал
Көзүнә тахды,
Әријән, ахан
Полада бахды.
Елә билди ки,
Гызылдыр ахыр,
Сөһрли, көзәл
Нағылдыр, ахыр...
Һәр оғлаг кәлиб
Ејнәји тахды,
Ахан гызыла,
Ахан нағыла
Һејрәтлә бахды.
Халлы истәди
Кедә јахына,
Инәк һирсләниб,
Гышгырды она:
—Күлә дөнәрсән
Јахына кетсән,
Говарам, бир дә
Дәчәллик етсән...
Итирди јенә
Халлы өзүнү,
Горху ичиндә
Дөјдү көзүнү...

Бу заводун јанында
 Кичик бир сех дә вар.
 Бу сехдә
 Оғлаглар
 Көрдүләр ојунчаглар.
 Довшан,
 Зүрафә,
 Ајы,
 Күзкү,
 диван,
 чарпајы.
 Чәкичә,
 мишара бах,
 Нәлә көјдә шара бах!
 Нәлбәки,
 Ведрә,
 Газан,
 Палтар тикән, јер газан,
 Тахыл бичән машынлар,
 Ат-араба сүрәнләр,
 Од-алов сөндүрәнләр.
 Атлар, пишикләр, итләр,
 Рәнкбәрәнк,
 көзәл ипләр.
 —Бизә сөјләјин бары,
 Ким көрүр бу ишләри?!
 Көстәриб гузулары,
 Көстәриб чәпишләри,
 Фил деди:—Бахын, онларын
 Гызылдан әлләри вар.
 —Куклалар нә көзәлдир,
 Онлары ким дүзәлдир?
 Отүрмушду јан-јана

Бир нечә марал, чејран.
 Бахырдылар нәр јана
 Оғлаглар һејран-һејран...
 Бахды, фәрәһлә бахды
 Халлы ојунчаглар,
 Күлдү, шәнликлә бахды
 Сонра да оғлаглар.
 Онлардан бири деди:
 —Ај Халлы, Халлы, Халлы,
 Кәлин, ојнајаг јаллы...
 Халлы бу сөзә бәндди,
 Јериндән нә тәрпәнди...
 Әл-әлә, күлә-күлә
 Елә шәнлик етдиләр,
 Көзәл јаллы кетдиләр.

Фил сөјләди:—Нәр оғлаг,
 Көтүрсүн бир ојунчаг.
 Бу гәрибә заводу
 Кәзмәк фәрәһли олду.
 Ајрыланда деди фил:
 —Бура сизә јад дејил.
 Көз үстә јериниз вар,
 Тез-тез кәлин, оғлаглар!

ПОЕМАЛАР

ГЭҲРЭМАН

*Жданов районундакы 3 нөмрөли
совхозун бригадири, Социалист Эмә-
ји Гәһрәманы Сәрдар Имрәлијевә
итһаф*

Кәзин бизим дијары,
Ким танымыр Сәрдары?!
Сәрдар елә гәһрәман,
Ады дилләрдә дастан.
Онун бу зәһмәт јолу,
Һүнәр, зәфәрлә долу!
О, елә адидир ки,
О, елә садәдир ки,
Елә күләр, меһрибан,
Демәзсән ки, бу инсан
Гәһрәмандыр, гәһрәман!
Севмәз чох данышмағы,
Чошуб-ашыб дашмағы.
Көзәл хасијјәти вар,
Сакит тәбиәти вар.
Боју бир аз жөдәкдир,
Анчаг енликүрәкдир.
Бахар утанчаг кими,
Садәләвһ ушаг кими,
Белә ади бир инсан,
Нечә олуб гәһрәман?!
Өзүнә инамы вар,
Һәвәси, илһамы вар.

Чох мөһкәмдир ганады,
Ирадәси, инамы!
Нә һирсли, нә кинлидир,
Һәмишә тәмкинлидир.
Ишдә кечәр һәр күнү,
Көзә сохмаз өзүнү.
Һеч вахт габаға вермәз
Орден долу дөшүнү.
Бош јерә далғаланмаз,
Һеч заман ловғаланмаз.
Кобуд сөз демәз, Сәрдар,
Үрәјә дәјмәз, Сәрдар.
Һамыја меһрибандыр,
О, белә гәһрәмандыр.
Зәриф памбығын
Чох гајғысы вар,
Торпаға санки
Анадыр, Сәрдар,
Атадыр, Сәрдар.
Һәр вахт көз гојар
Чүчәрмәјә дә,
Сејрәлтмәјә дә,
Бечәрмәјә дә!
Ишдән, торпагдан
Ајрылмаз Сәрдар,
Һеч вахт, һеч заман
Јорулмаз Сәрдар.
Торпаға мејл салыб,
Торпаға садиг галыб.
Каһ исти, каһ сазагда,
Чалышыб бу торпагда.
Она күвәниб анчаг
Учалдыб ону торпаг!
Сир-сифәти гаралыб,
Күнәш рәнкини алыб.

Өзү һәлим олса да,
Чох мүлајим олса да,
Мөһкәмдир, мәрддир Сәрдар,
Дағ кими сәртдир, Сәрдар.
О, һәм јахшы инсандыр,
Һәм јахшы гәһрәмандыр!
Санки гар јағыб,
Ағардыб јери,
Булудла долуб
Памбыг чөлләри.
Јаныр Сәрдарын
Шимшәк әлләри,
Јеријән гаја
Кимидир машын,
Булуд топлајан
Кәмидир машын.
Машын памбығы
Сүр'әтлә јығыр,
Јаман истидир,
Көјдән од јағыр.
Сәрдарса анчаг
Көрүр ишини,
Бу ағ дәниздә
Сүрүр машыны.
Сүкандан мөһкәм
Тутуб әлләри,
Гуртармаг билмир
Памбыг чөлләри.
Үфүг саралыр,
Сәрдар јорулмур,
Һава гаралыр,
Сәрдар јорулмур.
Машынла јенә
Кечир чөлләри,
Јаныр сүканда

Шимшәк әлләри!
Јарашыглы бир отаг,
Отаг допдолу ушаг!
—Ата, тәзә китаб ал.
—Јахшы, гызым, аларам.
—Мәнә тәзә, күллү шал
—Јахшы, гызым, аларам,
—Јохдур мил-мил дәфтәрим.
—Јахшы, гызым, аларам.
—Итиб сары кәмәрим.
—Јахшы, оғлум, аларам.
—Ата, сәнә чалым саз,
Чалым, сән дә гулаг ас...
Оғул көзәл саз чалыр,
Атасы һејран галыр.
Бир ушаг шәкил чәкир,
Бир ушаг чичәк әкир.
Һәр икиси бунлары
Атасына көстәрир.
Јарашыглы бир отаг,
Отаг допдолу ушаг!
Дүз он ики ушагдыр,
Һамысы да гочагдыр.
Ана—садә, мөһрибан,
Сәрдар кими гәһрәмән!
Онун да улдузу вар,
Улдузлар гоша парлар.
Сәрдар әскәрдир, әскәр,
Бир ордуја бәрабәр.
Јенә нәфәси күчлү,
Јенә һәвәси күчлү!
Јенә одлу, ишкүзар,
Јенә мәтин, фәдакар.
Јенә һеч вахт јорулмаз,
Ишиндән разы галмаз.

Женә бу јерә бағлы,
Көзәл чөлләрә бағлы!
Женә садә, меһрибан,
Одур әсл гәһрәман!

СЕҢРЛИ МЕШӘБӘЈИ

1

Бөјүк, галын сых мешәдә
Јашајыр бир мешәбәји,
Сеһрлидир
Һәм бәдәни, һәм үрәји...
Сеһрлидир әли, көзү,
Башдан-баша слә өзү...
Јаранмышдыр
Ајағлары
 будағлардан,
Гулаглары
 јарпағлардан.
Бир јувадыр башы онун,
Отлардандыр гашы онун.
Бурну гәшәнк
 бир көбәләк!
Бығлары вар; саллаг, узун,
Сүнбүл-сүнбүл,
 јосун-јосун.
Мешәдәки очаг көзү
Сөнмәз олуб
Әвәз едир ики көзү.
Шишән гарны
 она јүкдүр,
Диггәтлә бах,
Көрәчәксән бир көтүкдүр.

Чај дашы тәк
Јасты, узун чәнәси вар,
Будағлардан
Хизәк кими чәкмәси вар.
Тикан-тикан дарағы вар,
Јарпағ-јарпағ,
Хәзәл-хәзәл папағы вар.
Чијинләри гаја-гаја
Белә кәлиб бу дүнјаја.
Нәфәс алыб
Дәрин мешә дәрәсиндән,
Палтар кејиб
Ајы, түлкү дәрисиндән.
Чох бөјүкдүр,
Ади евә кирә билмәз,
Бу мешәдә
Чоху ону көрә билмәз.
Кечә-күндүз
Кәзир пајыз, баһар, јәј, гыш,
Башдан-баша
Бу мешәни гарыш-гарыш.
Кечән заман
Јарғанлардан, јамачлардан,
Сечмәк олмур
Ону јашыл ағачлардан.
Кәзир, кәзир,
Динчлик билмир, јуху билмир,
Тәлаш билмир,
Һүркү билмир, горху билмир...
Бағлыдыр бу мешә илә
Һәм арзусу, һәм диләји.
Сеһрли бир өмүр сүрүр
Бу сеһрли мешәбәји.
Сеһрлидир од әлләри,
Сеһрлидир әмәлләри.

Мешәбәји һарда галыр,
 Һарда јатыб јуху алыр?!
 Һәр јан јашыл, һәр јан мави,
 Бу мешәдә һаны еви?
 Бу еви дә сәһрлидир,
 Һәм һејрәтли, һәм сирлидир.
 Тәләсмәсэн, арам-арам
 Сәни ора апарарам.
 Бах, бу чығыр... кедир, кедир,
 Дәринликдә бирдән итир.
 Сејр едәрәк дөрд јаныны,
 Дејәчәксән:—Бәс ев һаны?
 Бир тәрәфи фыстыглыгдыр,
 Бир тәрәфи гызыллыгдыр.
 Јашыллығын ичинә кир,
 Көрәчәксән чығыр кедир.
 Кедир, кедир, бир һәјәтдә
 Бир бағчада тамам битир.
 Бағча елә рәнкбәрәнкдир,
 Башдан-баша күл-чичәкдир.
 Мешәбәји өзү салыб,
 Гајғысына өзү галыб.
 Гәрибәдир, бағча гыш-јаз,
 Шәфәгләнәр, анчаг солмаз.
 Бахсан јенә дөрд јанына,
 Нә кома вар, нә дә бина.
 Сағ тәрәфдә кол-кос, тикан,
 Бурдан галхыр бир пилләкан.
 Әјиб јашыл будаглары
 Пилләканла чых јухары!
 Бирләшибдир нечә будаг
 Јарадыбдыр јашыл отаг.
 Чох гәрибә мәнзәрә вар,

Гапы, дәһлиз, пәнчәрә вар.
 Гапы јашыл, дивар јашыл,
 Бу отагда нә вар јашыл.
 Чарпајы да јашыл рәнкли,
 Нахыш-нахыш, күл-чичәкли...
 Дөшәк мамыр, балынч мамыр,
 Бура анчаг шәфәг дамыр.
 Пәнчәрәдә пәрдә вардыр,
 Нахыш-нахыш јарпаглардыр.
 Тавана бах—таван јашыл.
 Ејвана бах—ејван јашыл.
 Һәр тәрәфдә јарпаг, чичәк
 Нә хәнчәр вар, нә дә түфәнк.
 Онун бирчә јарағы вар,
 Топпуз башлы чомағы вар.
 Иши јохдур јар-јарагла,
 Елә кәзир бу чомагла.
 Достдур јарпаг, будаг она,
 Бүтүн мешә отаг она.
 Бу мешәнин гучағында,
 Јаз чағында, гыш чағында
 Өмүр сүрүр мешәбәји
 Өз сәһрли отағында.

Мешәјә бах:
 Будаг-будаг,
 Јарпаг-јарпаг.
 Јердә хәзәл
 Нечә көзәл.
 Отлу чығыр.
 Һара чыхыр?
 Ашағы көј,
 Јухары көј,
 Һа бахырсан

Көрүнмүр көј.
Мешә сәрин,
Мешә дәрин.
Будаг дүшүр
Будаг үстә,
Жарпаг дүшүр
Жарпаг үстә.
Бирдән итир
Һача јоллар,
Өндә битир
Галын коллар.
Бир һасардыр
Кечмәк олмур,
Нә коллардыр
Сечмәк олмур.
Ачыг, сары
Нур золағы
Бөлүб јары
Бир зоғалы.
Ағач дујуб
Сығаллары,
Бир-бир гојуб
Сырға-сырға
Зоғаллары!
Мешәјә бах:
Будаг-будаг!
Ал шүалар
Золаг-золаг
Јамачлары
Сачыр әтир,
Ағачлары
Чәтир-чәтир.
Узаглардан,
Будаглардан
Думан ахар,

Из бурахар.
Ахар анчаг
Бизә сары,
Кәтирәр ағ
Ишыглары.
Әтраф гәшәнк
Аһәнк алар,
Чичәк-чичәк
Ағ рәнк алар.
Көјә-јерә
Әтир јајар,
Гәтрә-гәтрә
Шеһ пајлајар.
Ахар, ахар
Сүд көпүјү
Из бурахар,
Олмаз күјү.
Јаваш-јаваш
Кечиб кедәр,
Кедәр бирбаш,
Итәр, итәр...
Мешәјә бах:
Јамач-јамач,
Ағач-ағач...
Сағда бөјүк
Јоғун көтүк,
Тәк галыбдыр,
Гаралыбдыр.
Бөјүк дәстә
Бура чатыб,
Көтүк үстә
Очаг чатыб.
Көвдәсиндә
Мамыр јери,
Синәсиндә

Пөһрәләри.
Чәкәр фәрјад
Сынан будаг,
Өзүнү јад
Санан будаг.
Сыныб анчаг,
Башгасына
Олуб дајаг.
Һәм учалыр
Нәһәнк чөкә,
Һәм аз галыр
Јерә чөкә.
Бығыбурма
Бир бабадыр.
Күлдүр... амма
Бир топадыр.
Кәлир бир сәс,
Јохдур һеч кәс...
Диггәтлә бах:
Һәр јан будаг,
Һәр јан јарпаг...
Учалыр сәс,
Кәсилір сәс,
Бу, кимдир бәс?!
Ешиб јери,
Хәзәлләри
Хышылдадан,
Көз алдадан
Гара гушду,
Бирдән учду.
Итмә көздән,
Күсмә биздән,
Бахма белә
Сојуг-сојуг,
Гаратојуг.

Гаратојуг.
Бир гајаны,
Дөрд бир јаны
Тутуб мамыр,
Сулар дамыр.
Ач овчуну
Долдур ону.
Нечә судур,
Гыш бузудур!
Јашыл мамыр
Нахыш-нахыш,
Јағыш јағыр,
Јағыр јағыш.
Нахышлардан
Су сүзүлүр,
Бахышлардан
Нур төкүлүр.
Бу мешәнин
Чыхыр үзә
Чәнкәллији,
Тәзә-тәзә
Көзәллији.
Бу мешәдә
Гала да вар,
Тала да вар.
Нә фүсункар
Чәннәт тала,
Мин-мин күл вар,
Дәр, топала,
Көзәл галар
Јенә тала.
Мешә бөјүк,
Бөлүк-бөлүк.
Мешә—сонсуз,

Мешәбәји
Галмыр онсуз.

4

Мешәбәји
Сәһәр-сәһәр чыхды жола,
Солғун-әзкин
Жарпаглары жола-жола...
Чомағыла
Гырды, төкдү алаглары,
Тәзә-тәзә
Чығыр салды ајаглары.
Бирдән дурду,
Чох узагдан сәс ешитди,
Дајанмадан
Сәсә доғру чыхды кетди.
Кетди, кетди,
Будаглары әјә-әјә,
Јува башы
Жарпаглара дәјә-дәјә.
Мишар сәси
Чатан кими гулағына,
Шимшәк кими
Сүр'әт верди ајағына,
Нәрилдәјиб
Бир шир кими чәкди нә'рә,
Ахды бу сәс
Далға-далға, дәрә-дәрә.
Туфан кими
Бүтүн мешә курулдады,
Сәда вериб
Ағач-ағач уғулдады.
Вәләс кәсэн
Бир одунчу гәмә батды.

Мишарыны,
Балтасыны кола атды.
Баха-баха
Еһтијатла сола-саға,
Горха-горха
Кәлиб чатды бир булаға.
Дүшүндү ки,
Инди кәлсин мешәбәји,
Билә билмәз,
Баша дүшмәз бу кәләји.
Кәлсин көрәк,
Мишар һаны, балта һаны,
Тапа биләр
Нә мишары, нә балтаны.
Бирдән... бирдән...
Дүшдү онун... куп... үрәји,
Гаршысында
Дајанмышды мешәбәји.
Елә бахыр,
Нә динир, нә данышырды,
Анчаг көзү
Гәзәбиндән алышырды.
«Нә бахырсан,
Јохдур кәзмәк ихтијарым?!
Көрмүрсән ки,
Нә балтам вар, нә мишарым».
Јенә динмир,
Мешәбәји елә бахыр,
Көзләриндән
Дилим-дилим алов чыхыр.
Бу аловлар
Јана-јана дејир ачыг:
«Һәр кимсәнсә
Бу дәгигә мешәдән чых!»
Көмүр кими

Олур онун ганы гара,
Дөзә билмир
Алов сачан бахышлара.
Гәм ичиндә
Чыхыб кедир, чатыр јола,
Елә бахыр
Мишар, балта галан кола...
Кедир, анчаг
Јары чаны бурда галыр,
Мешә битир, бирдән ону...
Бирдән ону һејрәт алыр.
Коллу-кослу,
Кичитканлы јол кәнары,
Көрүр бурда
Һәм балтаны, һәм мишары.
Үзәриндә
Јазылмышды нечә кәлмә:
«Бу мешәјә
Бир дә кәлмә, бир дә кәлмә!»
Әл вурмадан
Балтасына, мишарына,
Дөнүб бахды
Бир дә мешә јолларына.
Бирдән... аман...
Јенә дүшдү куп... үрәји
Чох узагда
Дајанмышды мешәбәји.

5

Бахсын дејә сүбһ чағына,
Сүбһ чағында отағына
Мешәбәји ојанмышды,
Пәнчәрәдә дајанмышды.
Итир көмүр гаранлығы,

Јараныр рәнк әлванлығы.
Гара рәнкин һөкмү битир,
Јаваш-јаваш итир, кедир...
Јарпаглары арасындан,
Будаглары арасындан
Ағ рәнк кәлир көјә-јерә,
Ајдынлашыр бирдән-бирә
Һәр јарпаг да, һәр будаг да,
Ајдынлашыр бу отаг да.
Мејдан алыр јашылла ағ
Олур көзәл, олур парлаг!
Мешә учур гуш сәсиндән,
Сүбһ чағынын нәфәсиндән.
Јарпаг күлүр, будаг күлүр,
Һәр тәрәфдән нур сүзүлүр.
Јашыл донлу бу дәнизә,
Нур сүзүлүр низә-низә.
Таван үстү долур зәрлә,
Мунчуг-мунчуг шәфәгләрлә...
Мешәбәји үрәјиндә,
Арзусунда, диләјиндә
Дуја-дуја сүбһ чағыны,
Тәрк еләјир отағыны...
Мешә боју сүбһ ишығы,
Сүбһ чағынын сүд ишығы...
Кедир, кедир, дуја-дуја
Көзәллији, јарашығы.

6

Батыб дәрә
Чичәкләрә.
Гызлар кәлә,
Чичәк дәрә.
Јохуш-ениш,

Узун, кениш
Жамачы вар,
Ағачы вар...
Зоғ-зоғ галхан
Нечә тикан,
Кан балдырган,
Кан кичиткан...
Коллар, коллар,
Чарпаз јоллар...
Јарпаға бах,
Будаға бах,
Дөшдә ахан
Булаға бах!
Ахыр сују
Јашыл-јашыл,
Дәрә боју
шырыл-шырыл.
Судан чичәк,
Күл јараныб.
Сағда гәшәнк
Көл јараныб.
Көл елә саф,
Елә көмкөј,
Јердә шәффаф
Бир парча көј...
Бурдан гартал
Кечиб кедир,
Бурдан марал
Ичиб кедир.
Бу көл—күзкү,
Кәлир түлкү,
Күлә-күлә
Довшан, дәлә.
Тәләс чүјүр,
Көлә јүјүр.

Үзүнә бах,
Өзүнә бах,
Гаракилә
Көзүнә бах!
Көзәл чүјүр,
Су ич, јүјүр!
Бу дәрәдән,
Бу бәрәдән
Мин јол кечиб
Мешәбәји,
Көлдән ичиб
Мешәбәји.
Бу дәрәни
Тапыб сечиб
Мешәбәји.
Күлә-күлә
Кәлиб көлә,
Досту олуб
Довшан, дәлә!
Бир јаралы
Гарангуша
Ганад вериб
Мешәбәји,
Нечә гуша
Һәјат вериб
Мешәбәји!

7

Мән данышым инди сизә
Чох мараглы бир һадисә.
Мешәбәји
Ахшам чағы евә дөнүр,
Евә чатыб
Јекәпәр бир ајы көрүр.

Көрүр ајы
Туршудуб гаш-габағыны,
Уфулдајыб
Галдырыр сол ајағыны.
Мешәбәји
Әввәл-әввәл горхур бир аз,
Анчаг ајы
Бир мә'насыз ојун ачмаз.
Бирдән... бирдән...
О, таныјыр бу ајыны,
Хатырлајыр
Кечән илин јај ајыны.
Галхан заман
Јаваш-јаваш бир јохушу,
Һәмин ајы
Көстәрмишди бир коғушу.
Коғушда бал!
Чан дәрманы; шәффаф, дуру,
Төкүлмүшдү
Санки бала күнәш нуру.
Бал дејирәм,
Һәм дә чөкә чичәјиндәи,
Дадлысындан, көјчәјиндән.
О, ајыја
Раст кәлмишди нечә дәфә,
Ајы һәр вахт
Јол алмышды бир тәрәфә.
Инди исә...
Ајағыны сыхыр ајы,
Она сары
Јазыг-јазыг бахыр ајы.
Мешәбәји
Һејрәт едиб фикрә чумур,
Баша дүшүр:
Ајы ондан көмәк умур!

Анчаг билмир
Нечә көмәк етсин она,
Ахы көрән
Нә олубдур ајағына?!
Јахынлашыр
Чыхарыб чиб бычағыны,
Тутур шишән,
Ирин басмыш кјағыны.
Вахт итирмир,
Шиши дешир, бир дә көрүр,
Ајы бәркдән
Каһ дартыныр, каһ бөјүрүр.
Каһ сыхылыр,
Каһ јығылыр јумаг кими,
Көз јашлары
Төкүр ајы ушаг кими.
Баша чатыр
Елә ки, бу әмәлијјат,
Нәфәс алыр
Сакит-сакит, раһат-раһат!
Сонра галхыб
Јаваш-јаваш кедир ајы,
Ағачларын
Арасында итир ајы.
Архасынча
Дуруб бахыр мешәбәји,
Күлүмсүнүб
Евә галхыр мешәбәји.

8

Кәзәр јенә
Дөнә-дөнә
Бу мешәни,
Бу күлшәни
Мешәбәји,

Мешә онун
Нәфәсидир,
Мешә онун
Нәвәсидир.
Кәләндә јаз
Кејәр атлас.
Јајда јашыл,
Пајыздаса
Кејәр гызыл.
Гышда көрәр
Јаған гары,
Дәрһал кејәр
Ағ палтары.
Кәлсә туфан,
Шахта, боран,
Ојаг олар,
Дајаг олар,
Будаглара
Мајаг олар!
Нә јорулар,
Нә дә безәр,
Мешәбәји.
Бүтүн күнү
Кәзәр, кәзәр
Мешәбәји.

9

Кичик тала чох гәшәнкдир,
Башдан-баша күл-чичәкдир.
Гајыг кими нечә көтүк,
Үзәриндә јашыл өртүк.
Кәл бу јерә, бујур, әјләш,
Тез-тез гонаг олуր күнәш!
Бығларыны бура-бура

Мешәбәји кәлир бура.
Чүјүрә бах! Гача-гача
Кәлир онун архасынча.
Нечә зәриф, нечә гәшәнк
Көзү мунчуг, түкү ипәк.
Чүјүр кәзир дөрд бир јаны,
Нә горхусу, һәјәчаны...
Мешәбәји дејир она:
—Көзәл чүјүр, кәл јахына!
Бу сөзүнү баша дүшүр,
Јахын кәлир она чүјүр.
О, чүјүрү доғма сајыр,
Күрәјини сығаллајыр.
Тәбиәтә вурғунлуғу
Унутдурур јорғунлуғу.
О, динчәлир бу талада,
Чана кәлир бу талада.
Һејран галыр көзәлликдән,
Гүввә алыр көзәлликдән.
Бу чүјүрлә әјләнир о,
Севинир о, шәнләнир о,
Гучаглајыр каһ бојнуну,
Каһ көзүндән өпүр ону.
—Бәсдир, чүјүр,
Инди јүјүр!
Дил анлајыб ганад ачыр,
Чүјүр гачыр, чүјүр гачыр.
Үзүб, дәриб бир чичәји,
Гохулајыр мешәбәји.
Јерә бахыр, көјә бахыр,
Дуруб јенә јола чыхыр,
Јенә әтир сачыр мешә,
Гучагыны ачыр мешә!

Бу мешәjlә
 Кәндә сары бир гыз кетди,
 Бирдән-бирә
 Дәринликдә чығыр итди.
 Дөнүб бахды,
 Кәзди сағы, кәзди солу,
 Тапа билди
 Нә чығыры, нә дә jолу.
 Гаш гаралды,
 Нава солду, ахшам олду,
 Тәнһа галан
 Гызчығазын көзү долду.

Бир jаралы
 Гуша дөнүб
 Гәмә батды,
 Бөjүк палыд
 Коғушуна
 Кирди, jатды.
 Jохду горху
 һәjатында,
 Jатды jуху
 Ганадында.
 Бурдан өтдү
 Мешәбәjи,
 Гызы көрдү
 Мешәбәjи.
 һеjран-һеjран
 Бахды гыза,
 Jердә jанан
 Бу улдуза.
 Соjуг олар
 Горхду она,
 Сығал чәкди

Сачларына.
 Jуху бу ан
 Ширин олду
 Бу тумардан

Дәрин олду.
 Мешәбәjи
 Даjанса да сүкут кими,
 Ачды бирдән
 Голларыны булуд кими.
 Jатмыш гызы
 Алыб булуд голларына,
 Аста-аста
 Чыхды мешә jолларына.
 Сәһәр тездән
 Jухусундан оjанды гыз,
 һеjран-һеjран
 Әтрафына боjланды гыз.
 Өз отағы...
 Чарпаjысы... jорған-дөшәк...
 һәр шеj раһат,
 һәр шеj көзәл, тәмиз, гәшәнк!
 һаны мешә,
 һаны палыд, һаны коғуш?!
 Ким кәтириб?!
 Бүтүн бунлар нечә олмуш?!
 Ниjә көрән
 Оjанмадым?! Бу, нечә сирр?
 Евә мәни
 Ахы ким, ким кәтирмишдир?!
 Анасындан
 Өjрәнәндә һәгигәти,
 Jenә онун
 Бөjүк олду бу һеjрәти.
 Хиласкары

О фэдакар мешэбэји,
Хиласкары
О сеһркар мешэбэји!

11

Дүшүр ахшам гаранлығы,
Итир рэнклэр элванлығы.
Мешэ үстү каһ гызарыр,
Каһ саралыр, каһ бозарыр,
Думан кими боз рэнк галыр,
О да башга бир рэнк алыр.
Бу рэнк тутур көјү, јери,
Мешэбэји дөнүр кери.
Әкәр ону сахласалар,
Көзләрини бағласалар
Нә сыхылар, нә дарыхар.
Јенә кәлиб евә чыхар.
Чох танышдыр бу јол она,
Һәр из, ағач, һәр кол она.
Ахшам евә дөнүр кери,
Јенә галхыр пилләләри.
Улдуз-улдуз чырағы вар,
Көз-көз јанан очағы вар!
Будаглардан диваны вар,
Јарпаглардан јорғаны вар.
О, узаныр јатсын дејә,
Бирдән ишыг дүшүр көјә.
Өз јериндән галхыр дәрһал,
Пәнчәрэдән бахыр дәрһал.
«Бу ишыгдыр белә јаныр,
Јохса очаг аловланыр?»
Мешэбэји динир чылғын:
«Бирдән... бирдән дүшәр јанғын»
Сејр етдикчә дөрд бир јаны,

Артыр онун һәјәчаны.
Аз галыр ки, ганад ача,
Ача, гача, ја да уча!
Кедир, әјиб будаглары,
О ишыға, ода сары.
Һәјәчаны боға-боға,
Кәлиб чатыр Дашбулаға.
Нә көрүрсә, һејрәтләнир,
Һејрәтләнир, һиддәтләнир.
Көрүр јаныр нечә очаг,
Јаныр көтүк, јаныр будаг.
Ахыр алов далға-далға,
О будагдан, бу будаға.
Јахынлашыр јамачлара,
Јахынлашыр ағачлара
Мешэбэји һејрәтләнир,
Һејрәтләнир, һиддәтләнир.
Белә кетсә, тәһлүкә вар,
Башдан-баша мешә јанар.
Јүјүрүр ки, ода сары
Тутсун, боғсун аловлары.
Чәлд сөндүрүр очаглары,
Гырыр јанан будаглары.
Көмәјинә чатыр булаг,
Каһ су төкүр, каһ да торпаг.
Јерә вуруб ајағыны,
Кәсир одун габағыны,
Новдан јенә су чиләјир,
Дөнә-дөнә су чиләјир,
Елә чәкир гылынчыны
Сөндүрүр һәр гығылчымы.
Һәр тәрәфә бахыб кедир,
Јорғун-арғын чыхыб кедир.
Кедир, күчлә евә чатыр,
Дөзә билмир, дәрһал јатыр.

Бир дә дуруп сәһәр еркән,
Башы үстә јашыл јелкән...
Көрүр мешә ојандыгча,
Әлван рәнкә бојандыгча
Тәравәтли, нәғмәлидир,
Кәзмәлидир, кәзмәлидир.
Нә көзәлдир, нә тәмиздир,
Нә доғмадыр, нә әзиздир.
О, евиндән чыхыр јенә,
Һәр тәрәфә бахыр јенә,
Бир чығырла кедир, кедир,
Дәринликдә итир, итир...

12

Тәк дејилдир
Бу сәһркар мешәбәји,
Тәк дејилдир
Бу фәдакар мешәбәји.
О ки јашар
Өз адыјла, шөһрәтијлә,
Зәһмәтијлә,
Тәмиз, көзәл нијјәтијлә.
Истәсәниз,
Чәтин дејил ону көрмәк,
Мешәләри
Кәзәсиниз онда кәрәк!
Кәзә-кәзә
Чох шејләри биләрсиниз,
Бу инсана
Һардаса раст кәләрсиниз!
Көрәрсиниз,
Бөјүк, тәмиз гәлби вардыр,
Доғрудан да
Фәлакардыр, сәһркардыр!

164

ОЈАН, ФӘТӘЛИ, ОЈАН!

*Әсәр бөјүк Азәрбајчан драматур-
гу, философу Мирзә Фәтәли Ахундо-
вун ушаглыг һәјатына һәср олунур.*

Бир ушаг кәлир һәр күн,
Дуруб бахыр үфүгүн
Лаләјә дөнмәсинә,
Күнәшин енмәсинә,
Күнәшин сөнмәсинә.
Тәрк еләјиб чөлләри,
Бир чүтчү дөнүр кери.
Кечир касыб кәндчиләр,
Дәрвишләр, диләнчиләр.
Ушаг һејрәтлә бахыр,
Һај-күјлә кәлир нахыр.
Јолда атылыб-дүшүр
Јары чылпаг ушаглар,
Ај улдузла көрүшүр,
Итир думанда дағлар.
Ушаг бахыр көјләрә
Сөјкәнәрәк чинара,
Бахыр азы јүз кәрә
Бурдан кечән јоллара...
О, бир аз фикирлидир,
Бир аз дүшүнчәлидир.
Елә бил сәһрлидир,
О кимдир?! Фәтәлидир!

Бир гыз сәһәр ојаныр,
Јан отагда дајаныр.
Бахыр јатмыш оғлана,
Әл узадыр јорғана.
Дејир:—Еј Фәтәли, дур,

165

Сәһәрдир, күнәш доғур!
Гыз сүзәрәк оғланы,
Сөйләјир: ојанмасан
Чәкәчәјәм јорғаны.
—Нә истәјирсән јенә,
Әл чәк мәнән Сәкинә.
—Дур, дур,—дејир јенә гыз,
Гарангушла долудур
Бизим бағча-бағымыз.
Һејрәт алыр оғланы:
—Нечә? Гарангуш? Һаны?!
—Бах, бири будагдадыр,
Бири дә чардагдадыр...
Оғлан һәјәтә чыхыр,
Гарангушлара бахыр...
Дејир:—Сәкинә, бу күн
Нечә истидир һава!
Инди гушларым үчүн
Гурачағам мән јува.

Хамнә кәнди... Бир чинар...
Јанында бир ағ бина.
Халы үстә ушағлар
Отурмушдур јан-јана.
Отағын лап башында
Дајанмышдыр бир молла
Гара папағ башында.
Дајанмышдыр зәһимли,
Гәзәбли, тутгун, кинли...
Отурмуш дизи үстә
Һамы мүгәвва кими,
Үзләр солғун, сапсары,
Боғуг бир һава кими.
Отагдакы һәр ушағ
Қардыр, лалдыр елә бил,

Јашамајыр һәјатда,
Бир хәјалдыр елә бил.
Гара бир көлкә кими
Молла кәзир отагда,
Гара бир ләкә кими
Дајаныр бир бучагда.
Бирдән галхыр һаваја
Тахтаја бәнзәр әли.
—Бајағ охудуғуму
Тәкрар елә, Фәтәли!
Гулаг асдыгча молла
Фәтәлинин сәсинә,
Бахыр, һејрәт еләјир
Онун һафизәсинә.
Дүшүнүр: «Бу ушағын
Јаман көзәл сәси вар,
Ағлы, дүшүнчәси вар,
Бир дә һафизәси вар.
Јәгин бир вахт бу ушағ,
Бөјүк адам олачағ»
—Әјләш!—дејир оғлана,
Бирдән кимсә сәс салыр,
Һирсләниб јана-јана
Молла чубуғу алыр.
Сүзүр, гәзәблә сүзүр
Сәс салан о ушағы,
Ушағын горхусундан
Әсир әли-ајағы.
Кедиб үстүнә јенә
Гәзәб ичиндә дурур,
Онун күрәкләринә
Далбадал чубуг вурур.
Фәтәли дөзмүр бирдән
—Бәсдир!—гышгырыр јердән.
—Нечә? Чүр'әтә бир бах,

Кәл бура, көрүм гочаг...
Дуруб кедир Фәтәли
Жаваш-жаваш ирәли.
Үзләрдә һәјәчан вар,
Инди дәјир чубуглар
Онун биләкләринә,
Онун күрәкләринә.
Фәтәли топлајараг
Бүтүн ирадәсини,
Дөзүб, бирчә дәфә дә
Чыхартмады сәсини.
Молла вурараг јенә
Дејирди өз-өзүнә:
—Доғрудан да бу ушаг,
Бөјүк адам олачаг!

Фәтәли евә кәлир,
Отлар галхыр, дирчәлир.
О, әјилир ашағы,
Охшајыр һәр јарпағы.
Нә тәзәдир бу отлар,
Јамјашыл бир рәнки вар.
Севинир әлван рәнкли
Бу баһар чәмәниндән,
Ағрылары азалыр,
Чәкилир бәдәниндән.
Фәтәли евә кәлир,
Будагдан сәс јүксәлир.
Кедир ағача сары,
Учурур шән гушлары.
Гулаг асыр онларын
Маһны кими сәсинә,
Бахыр, фәрәһлә бахыр
Гушларын дәстәсинә.
Фәтәли евә кәлир,

4
5
6
7
8
0
0
1

Чичәк ачыр ағачлар,
Чичәк ачыр јамачлар.
Бурда ајаг сахлајыр,
Бөјүк дәстә баглајыр.
Бахыр јаз күнәшинә,
Торпаға сәпәләнән
Одуна, атәшинә.
Бу баһар һавасыны
Чијәр долусу удур,
Ағрысыны унудур,
Кәдәрини унудур.
Фәтәли евә кәлир,
Әлиндә күл дәстәси.
Ешидилир отагдан
Бирдән ағламаг сәси.
Кимдир белә аглајан,
Јүјүрүб кәлир оғлан.
Көрүр ки, анасыдыр
Үзүгујлу јатагда.
Аглајыр һөнкүр-һөнкүр
Нанә ханым отагда.
—Ана, ана чан јенә
Сөјлә, нә олуб сәнә?!
—Ај мәним чијәрпарам,
Јаман ағырдыр јарам.
Боғур даһа мәни гәм,
Бу јердән кедәчәјәм.
—Ана, мәни дә апар!
—Сәндән башга кимим вар?!
Оғлум, Фәтәли, инан,
Сәнин о өкеј анан
Гәлбими јара едиб,
Күнүмү гара едиб.
Сәнсән, сәнсән баглајан
Мәни тәкчә бу јерә,

Кедэк, Фэтэли кедэк,
Доғулдуғун шәһәрә.
Кедэк, дајын Әләскәр
Сәнә гајғы көстәрәр.
Оғлу тәк дујар сәни,
Мәктәбә гојар сәни.
Даһа дөзмәјир үрәк,
Кедэк, Фэтэли, кедэк!
Күнәш батдығы заман
Көјләр саралыр, солур,
Үфүгүн экранындан
Рәнкләр кедир, јох олур.
Мүтәккәјә сөјкәниб
Мирзә Мәһәммәд Тағы.
Јенә дә јер сүпүрүр
Онун гашы-габағы.
Дејир Нанә ханыма:
—Нә дүшмүсән чаныма?!
Мәнә ачыг сөјлә бир,
Фикрин, мәгсәдин нәдир?!
Дик бахыб көзләринә
Нанә ханым әринә
Кәдәрини сөјләјир:
—Талағымы¹ вер,—дејир.
—Јахшы, разыјам, анчаг
Бирчә шәртим олачаг.
—Шәртини сөјлә көрәк.
—Фэтэли галсын кәрәк.
Гопур јаныглы бир сәс:
—Јох, јох, бу ола билмәз!
Вер оғлуму апарым.
—Јох, гәтидир гәрарым.
Јеканә бир оғул тәк

¹ Талағы вермәк—бошанмаг

Фэтэли галсын кәрәк!
—Нечә даш үрәјин вар,
Ај инсафсыз, ананы
Қим баладан ајырар?!
Јалварырам сәнә мән,
Јалварырам јенә мән,
Вер оғлуму апарым.
—Јох, гәтидир гәрарым!

Јенә чинар көлкәси,
Јенә гушларын сәси.
Фэтэли гәмли-гәмли
Сөјкәнибдир чинара,
Бахыр чох узагларда
Итән тозлу јоллара.
Бирдән Сәкинә кәлир,
Гәһгәһәси јүксәлир.
Отуруб јаваш-јаваш,
Данышыр бачы-гардаш:
—Кедәчәјик биз даһа,
Бах, һеч кәсә демә һа...
Гыз сөјләјир гүссәли:
—Јох, демәрәм Фэтэли.
Сән мәни унударсан?
—Јох, Сәкинә һеч заман...
Отуруб јаваш-јаваш
Данышыр бачы-гардаш.
Нанә ханым кәзинир
Һәјәчанла отагда,
Чохдан јуху биширир
Фэтәлисә јатагда.
Сон дәфә сүзүб ону,
Ана өпүр оғлуну.
Өпүр додагларындан,
Өпүр јанагларындан.

Көр нечә пыртдашыгдыр
Фэтәлинин сачлары,
Бу сачлара гарышыр
Ананын көз јашлары.

Јаваш-јаваш дан артыр,
Јатыр, Фэтәли јатыр.
Вида едир ај она,
Рәнкини сачларына
Вериб кедир гаранлыг.
Дүшүр ала-торанлыг.
Улдузлар бир-бир сөнүр,
Јердә лаләјә дөнүр.
Мен әсир, ајаз олур,
Үфүгләр бәјаз олур.
Ишыгланыр чөл-бајыр,
Фэтәли ојанмајыр.
Гушлар чыхыр јувадан,
Думан өтүр һавадан.
Ојаныр шәләләләр,
Гәрәнфилләр, лаләләр,
Галхыр јухудан отлар,
Јола дүшүр булудлар.
Ојаныр чәмән, чајыр,
Фэтәли ојанмајыр.
Ширин јухудадыр о,
Дәрин јухудадыр о.
Каһ бүзүлүр додағы,
Каһ да күлүр додағы,
Үфүгләрә бир бахын,
Шәфәгләр ахын-ахын.
Күнәш доғуб нур јајыр,
Фэтәли ојанмајыр.
Сәкинә бир јел олур.
Әсиб кирир ичәри.

Фэтәлини јериндән
Силкәләјир әлләри:
—Ојан, гардашым, ојан,
Ишыгланымдыр һәр јан.
Дур, дур ачылыб сәһәр,
Нә гәрибә ушагсан,
Галхыб дурмасан әкәр
Анасыз галачагсан!
О, кәдәрсиз ојаныр,
Мә'лул-мә'лул дајаныр.
Гаршылашыр кәдәрлә
Гачыр горху ичиндә,
Һәлә дә ајылмајыб,
Гачыр «јуху ичиндә.»
Нәзәр салыб дөрд јана,
Гышгырыр:—Ана, ана...
Гачыр карвана сары
Бир фәрјад додағында,
Әријир булуд кими
Ананын гучағында,
Бүтүн Хамнә ојаныр
Фэтәлинин сәсиндән,
Ајрылмыр анасынын
Менрибан синәсиндән.
Ата, о доғма ата,
Инди дөнүбдүр јада.
—Јеканә бир оғул тәк,
Фэтәли галсын кәрәк!
Динир гонум-гоншулар:
—Һеч белә дә зүлм олар?!
Гардаш, бурах оғлуну,
Анасыз гојма ону.
Қарван да дилә кәлир,
Сарбан да дилә кәлир,
О дилсиз, о дүјғусуз

Думан да дилә кәлир:
—Гардаш, бурах оғлуну,
Анасыз гојма ону.
Елә бил һарај чәкир
Түстүләр дә бачадан,
Дилә кәлир бүтүн кәнд,
Дејир она учадан:
—Гардаш, бурах оғлуну,
Анасыз гојма ону.
Ата, о доғма ата,
Дәрд-гәмә бата-бата
Кәдәрлә күлүмсәјир.
—Јахшы, гој кетсин—дејир.
Кәлир ушаға доғру,
Кәлир өкеј бачысы,
Јанағында парлајыр
Көз јашынын дамчысы.
Ағлајыр ачы-ачы,
Гардашы өпүр бачы:
Көјә галхыр сағ әли:
—Сағлыгла гал, Фәтәли!
Узанан јоллар кими
Узаныб карван кедир,
Јорғун булудлар кими
Нечә астадан кедир.
Ајрылыг нәғмәси тәк
Сәсләнир зынгровлар.
Һәзин әзан сәси тәк
Бу нәғмәдә кәдәр вар.
Бели бешик дәвәләр
Јеријир ағыр-ағыр,
Қарван ирәли кедир,
Фәтәли кери бахыр.
Дүшүр онун овчуна
Көз јашынын дамчысы.

Көрүр тәпә башында
Дуруб өкеј бачысы.
Узаныб карван кедир,
Нечә астадан кедир.
Ким дејәр ки, онлары
Ајыран карван иди,
Јох, јох, бачы-гардашы
Ајыран заман иди.
Дәјишди нечә фәсил,
О күндән кечди гырх ил.
Хош үзлү, күмүш сачлы,
Дөшү медаллы, хачлы
Бир нәфәр кәндә кәлди,
Ахшам дүшәндә кәлди,
Бахды тозлу јоллара,
Гочалан бир чинара.
Кәлди, һәсрәтлә дурду
Өнүндә бир гапынын,
Бағрына басыб өпдү
Алнындан бир гадынын.
О кәлән Фәтәлијди,
Јенә дә гүссәлијди.
Гардашына Сәкинә
Бахырды дөнә-дөнә.
Ахы доғма Фәтәли
Ади инсан дејилди,
Чох бөјүкдү әмәли,
Ишыг долу фәсилди.
Сәһнә үчүн бир әсәр
Јаратмышды илк дәфә,
Ожун сәси, сорағы
Чатмышды һәр тәрәфә.
Ишләјиб чалышырды
Көзәл бир хадим кими,
Һәм бир философ кими,

Һәм дә бир алим кими.
 Баһар фәсилләрини
 Халга јетирсин дејә
 Галхыб јүксәлмишди о,
 Ушаглыг илләрини
 Јенидән көрсүн дејә
 Бу кәндә кәлмишди о!

КИТАБЫН ИЧИНДӘКИЛӘР

Бу торпағы таны, сев!

Сәнин республикан	3
Бу торпағы таны, сев!	4
Ишыглы бина	7
Азәрбајчан дағлары	10
Гәһрәман бир гадын һаггында	12
Һекајәт	17
Күнәшли мәгбәрә	19
Јадикар гала	20
28 Април	22
Бизим мешәләр	24
Томрис	26
Һәр гала бир китабдыр!	28
Абшерон	30
Аббас Сәһһәт бабамдыр!	30

Шән ше'рләр

Сыргалар	31
Дәјишән папағлар	31
Гочағам!	33
Сәбәб нәдир?	34
Бостанчынын инәји, ушағларын кәләји	35
Һејкәлләр	37
Кичик оркестр кими	40
Нәнә, севирәм сәни	40
Санчаг	41
Сөз вермишәм	41
Мејвә јејәндә	45
Һирсли ары	46
Комбул Томбул	47
Сакит-сакит	50
Һеч нә алма	52
Чәмәндә чәтирләр	52
Бағбан вә ушағлар	53
Долу	55

Самирин топу	57
Биринчи синифдә тәнәффүс	57
Садыг, футбол вә дәрс	60
Квартет	64
Шеһ	65
Чырнаған Мәмиш	65
Сүсән вә чај	68
Фәрид һаны?!	69

Сәһрли телләр

Ал бајраглы вәтәнимиз	72
Һадрутун ушаглары	72
Һинд гызы Чандра	74
Күрчү достумуз Дато	76

Мүхтәлиф ше'рләр

Сәһрли китабхана	80
Јарымчыг шәкил	81
Гәрибә гатар	83
Парашүт	84
Бир гыз хәстә јатырды	86
Фырланғычда	87
Гатар кедир	87
Нағыллы ев	88
Гыз вә чај	91
Л и ф т	92
Салам, мәктәб	92
Ән уча бинајам	95
Рәнкбәрәнк ишыглар	96
Чәкмәчи	97
Лалә чимир һовузда	99
Ушаг бағчасы јајда	100

Севирик тәбиәти

Көрфәздә	102
Кәндә кедәндә ахшам	104
Нәһәнк ағач	106
Анасыз	107
Ајы һара тәләсди?	109
Гоз ағачы чырпылып	110
Дағ кәндиндә гыш	111
Севинирәм	112

Бир чај ахыр	114
Дағ үстүндә бағ	115
Сәһәр лөвһәси	116
Алтыағач	117
Мешәјә јағыш јағыр	118
Ағач вә ушаг	120
Гызлар бохчасы чичәји	120
Саһил бағында гыш	121

Нағыллар

Кәпәнәк көзәллији	123
Мешәдә завод	126

Поёмалар

Гәһрәмән	138
Сәһрли мешәбәји	142
Ојан, Фәтәли, ојан!	165

Кичик вә орта јашлы ушаглар үчүн

Мехтиев Тофик Махмуд оглы
(*Тофик Махмуд*)

КРАСОТА БАБОЧКИ

(*На азербайджанском языке*)

Редактору **Чинкиз Әлиәғлу.**

Рәссамы **И. Гулијев.**

Бәдии редактору **С. Шатиков.**

Техники редактору **Л. Абдуллајева.**

Корректорлары **З. Гарајев, В. Һәсәнов.**

ИБ № 693.

Јығылмаға верилмиш 22/VIII-1980-чи ил. Чапа имза-
ланмиш 21/X-1980-чи ил. ФГ 19232. Кағыз форматы
70×90^{1/32}. Кағыз № 1. Јүксәк чап үсулу. Физики
ч.в. 5,625. Шәрти ч.в. 6,58. Учот нәшр. в. 8,0.
Тиражы 6000. Сифариш № 435. Гијмәти 55 гәп.

Азәрбајчан ССР Дөвләт Нәшријјат, Полиграфија
вә Китаб Тичарәти Ишләри Комитәси.

„Кәнчлик“ нәшријјаты, Бақы, Һүсү Һачыјев күч., 4.

„Гызыл Шәрг“ мәтбәәси, Бақы, Һәзи Асланов күч., 80.

„Үз габығы 26-лар мәтбәәсиндә чап едилмишдир.

55 гэл.